

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

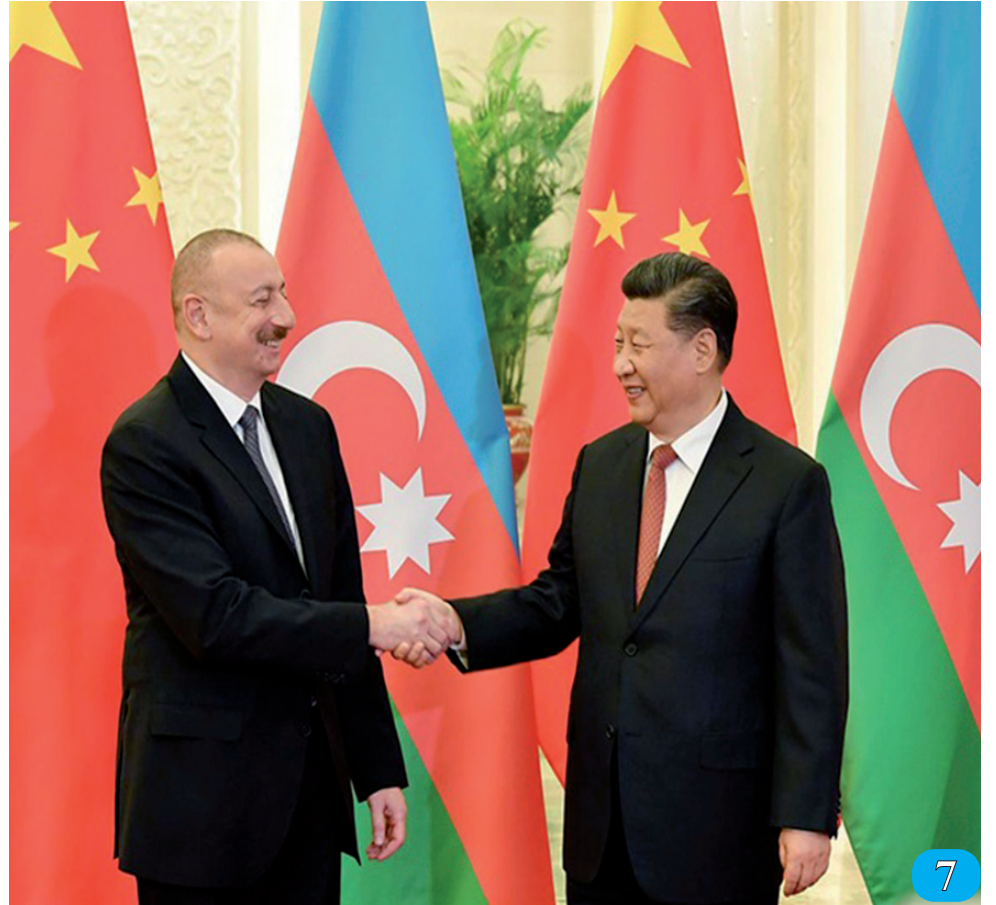
№ 061 (7229)

Zərifə xanım Əliyeva:
Azərbaycanın qürurla andığı qadın

3

Böyük hədəflərə doğru!

7

Ermənistanı narahat edən MƏĞLUBİYYƏT ACISI

7

YAP Sədrinin müavini ilə
Ulusal Birlik Partiyasının
Sədri arasında görüş keçirilib

5

"Əgər alıcı krediti ödəməzsə,
məsuliyyət yenə sizdə qalacaq"

16

Ermənistandan
konstitusiyaya baryeri

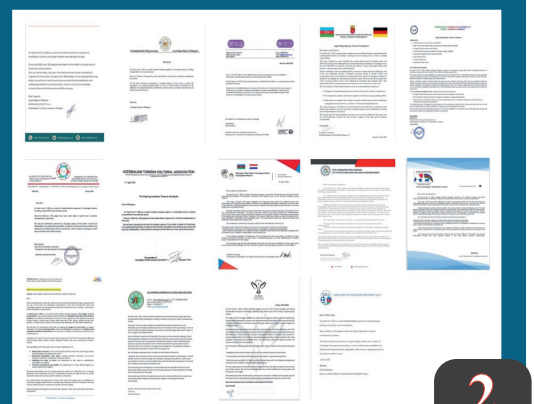
5

Küçədən başlayan
mədəniyyətimiz -
nədən narazılıq?

11

"44 günlük
müharibədən
sonra 392 nəfər
mina
partlayışlarının
qurbanı olub"

2

“Həmin ərazilərə qayıdan insanların işlə təmin edilməsi ən vacib məsələlərdən biridir”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 14-də Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Baş direktoru Jilber Hunqbonu qəbul edib. Görüşdə dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə ölkəmizdə əmək, məşğulluq, habelə əhalinin sosial rifah halının daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində görülən işlər və əldə olunan uğurlar qeyd edildi.

Prezident İlham Əliyev Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Baş direktorunu qəbul edib

Prezident İlham Əliyev torpaqlarımızın işğal altında olduğu dövrdə bütün infrastrukturun tamamilə məhv edildiyini xatırladaraq vurğuladı ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda aparılan bərpa və quruculuq işləri ilə yanaşı, həmin ərazilərə qayıdan insanların işlə təmin edilməsi ən vacib məsələlərdən biridir. Dövlətimizin başçısı bununla bağlı Beynəlxalq Əmək Təşkilatı

ilə əməkdaşlığın əhəmiyyətini vurğuladı.

Qəbula görə minnətdarlığını bildiren qonaq Azərbaycan ilə rəhbərlik etdiyi təşkilat arasında layiqli əmək üzrə 2 proqramın uğurla icra olunduğunu xatırladaraq, hazırda “2025-2029-cu illər üçün Layiqli Əmək üzrə Ölkə Proqramı”nın layihəsi üzərində işlərin davam etdirildiyini dedi.

Jilber Hunqbo Azərbaycanın DOST

konsepsiyası modelinin öyrənilməsinin əhəmiyyətinə toxundu, sosial sahədə həyata keçirilən islahatlarla bağlı təcrübənin bölüşdürülməsinin vacibliyini vurğuladı.

O, COP29 çərçivəsində ədalətli keçid üzrə səmərəli müzakirələrin aparıldığını dedi və bunun nəticəsi olaraq Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə Regional İşçi Qrupunun yaradılmasını xüsusilə qeyd etdi. Jilber Hunqbo Beynəlxalq Əmək Təşkilatının sosial məsələlərlə bağlı ölkəmizin inkişaf prioritetlərinə dəstək verəcəyini bildirdi.

“Antalya Diplomatiya Forumunun dünyada ən önəmli platformalardan birinə çevrilməsi sevindirici haldır”

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan nümayəndə heyəti bu il dördüncü dəfə Antalya Diplomatiya Forumunda iştirak etdi. Heyətimiz, şəxsən mən bütün forumlarda iştirak etmişəm. Hər il Antalya Diplomatiya Forumuna artan marağın şahidi olmaq sevindirici haldır. İldən-ilə iştirakçı sayı və aparılan müzakirələrin əhatə dairəsinin artması ilə bu tədbirin dünyada ən önəmli platformalardan birinə çevrilməsini müşahidə etmək, təbii ki, bizim üçün sevindirici haldır. Hesab edirəm ki, Türkiyə heyətindən sonra Azərbaycan ən çox nümayəndəsi ilə burada iştirak etdi. Dövlət nümayəndələrimizlə yanaşı, bizim deputatlarımız, düşünəcə məkəzlərimiz, ekspertlərimiz və Azərbaycan mediası da çox geniş təmsil olundu.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu fikirləri xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Antalyada Azərbaycan mediasına müsahibəsində bildirdi.

Nümayəndə heyətimizin forum çərçivəsində aparılan müxtəlif panel müzakirələrində də fəal iştirak etdiklərini qeyd edən nazir deyib: “Ermənistan və Gürcüstan xarici işlər nazirləri ilə birlikdə iştirak etdiyimiz Cənubi Qafqaza həsr olunan paneldə Azərbaycan ilə Ermənistan arasındakı normallaşma prosesinin mövcud vəziyyəti, dövlətlərarası sülh və münasibətlərin normallaşması üzrə saziş layihəsinin mətni ilə bağlı razılığın əldə edilməsi, eləcə də Azərbaycanın bununla bağlı gözləntiləri barədə iştirakçılara kifayət qədər geniş məlumat verdim. Paneldə ilk növbədə Ermənistanın konstitusiyasında Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə olan iddiaların aradan qaldırılması, Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı gözləntilərimiz, ümumilikdə Cənubi Qafqazda inkişaf perspektivləri, Azərbaycanın bölgədə uzun illər ərzində

oyunadığı pozitiv rol, digər bölgə ölkələri ilə həyata keçirdiyi tədbirlər haqqında danışdıq”.

Türkiyənin XİN başçısı Hakan Fidanla ikitərəfli görüşü barədə danışan Ceyhun Bayramov deyib: “Görüşümüz çox önəmli və əhatəli oldu. Bu görüşlə növbəti dəfə Azərbaycan-Türkiyə arasındakı müxtəlif sahələri əhatə edən, o cümlədən Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) daxilindəki münasibətləri ətraflı şəkildə müzakirə etmək imkanımız oldu. Bu fikir mübadilələri bir sıra digər önəmli görüşlərdə də edildi”.

Nazir bildirib ki, forumda, həmçinin TDT çərçivəsində gedən proseslər, o cümlədən təşkilatdan gözləntiləri əks etdirən panel müzakirəsi də aparıldı. Bu paneldə də ölkəmiz Prezidentin xüsusi tapşırıqlar üzrə nümayəndəsi Elçin Əmirbəyov tərəfindən təmsil olundu. TDT bizim üçün ən önəmli təşkilatdır. Ölkə başçımızın da dedi ki, kimi, bu, bizim ailə təşkilatımızdır. Bu baxımdan TDT bizim üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu yaxınlarda Macarıstanda təşkilatın növbəti, qeyri-rəsmi Zirvəsinin keçirilməsi planlaşdırılır. Bu ilin payız aylarında isə Bakıda TDT-nin rəsmi Zirvə görüşünün təşkili nəzərdə tutulur.

“44 günlük müharibədən sonra 392 nəfər mina partlayışlarının qurbanı olub”

Avropadakı Azərbaycan diasporu Ermənistanın mina terroruna etiraz edib

Aprelin 6-da və 7-də Ağdam, Cəbrayıl rayonlarında mina partlayışlarının baş verəsinə, nəticədə bir hərbiçimizin həlak olmasına, dörd mülki şəxsin, o cümlədən azyaşlı uşaqların müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri almasına Avropa ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu da biganə qalmayıb. Diaspora iş üzrə Dövlət Komitəsindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, onlar BMT-nin Mina Əleyhinə Xidmətinə (UNMAS) və İnsan Hüquqları üzrə Ali Komissarlığına (OHCHR), Avropa İttifaqının Xarici Fəaliyyət Xidmətinə (EEAS) və ABŞ-dəki nümayəndəliyinin (EEAS Delegation to USA), ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Bürosuna (ODIHR), Beynəlxalq Mina Əleyhinə Kampaniyaya (ICBL), “Human Rights Watch”-un Avropa üzrə təmsilçisinə, “Amnesty International”-ın Almaniya bölməsinə, “BBC News” (Böyük Britaniya), “Deutsche Welle” (Almaniya), “France 24” (Fransa), “Al Jazeera English” (Qətər), “The Guardian” (Böyük Britaniya) kimi media subyektlərinə etiraz məktubları ünvanlayıb.

Etiraz məktublarında Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində mina təhlükəsinin hələ də aradan qalxmıdığı və günahsız insanların həyatının hər an təhdid altında olduğu xüsusilə vurğulanıb. Ermənistan tərəfindən basdırılan və bu gün də faciəyə səbəb olan minlərlə xərtilələrinin verilməməsi hid-dətlə pislənib. 2020-ci ilin noyabrında İkinci Qarabağ müharibəsinin başa çatmasından bəri mina partlayışları nəticəsində 392 nəfərin həlak olduğu və ya xəsarət aldığı bildirilib.

Ermənistanın minalarla çirkəndirdiyi ərazilərdəki humanitar vəziyyətin ciddi şəkildə nəzərə alınmasının və Ermənistanın beynəlxalq hüquq çərçivəsində məsuliyyətə cəlb

edilməsinin aidiyyəti beynəlxalq qurumlar qarşısında mühüm bir öhdəlik olaraq qaldığı xatırladılıb.

Diaspor nümayəndələri beynəlxalq ictimaiyyəti Ermənistanın davam edən hərbi təcridatlarına və mina terroruna göz yummağa, bölgədə dayanıqlı sülhün və sabitliyin əldə olunması naminə qətiyyətli addımlar atmağa çağırıb.

Mina terroruna etirazlarda “Praqa Azərbaycan Mədəniyyət Evi”, “Macarıstan Azərbaycan Evi”, “Barselonadakı Azərbaycanlılar Cəmiyyəti”, “Bremen Azərbaycan Mədəniyyət Evi”, “Avropa Azərbaycan Mərkəzi”, “Azərbaycan-Bolqarıstan Dostluğunun İnkişafına Yardım” İctimai Birliyi, “Azərbaycan Türk Mədəniyyəti Assosiasiyası”, “Ana Vətən” Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi, Niderland-Belçika Azərbaycanlıları Koordinasiya Şurası, Fransa Azərbaycanlılarının Koordinasiya Şurası, “MADANI-Azərbaycanlıların Mədəniyyət, İdman, Düşüncə, Həmrəilik və Gələcək İmkanlar Məkanı” platforması, İsveç-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyası, “Xarı-Bülbül” Dünya Azərbaycanlıları Mədəni Dərnəyi, “Qala” Yunanıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti xüsusi aktiv fəaliyyət nümayiş etdirib.

Zərifə xanım Əliyeva: Azərbaycanın qürurla andığı qadın

Bütün keyfiyyətləri ilə əsl Azərbaycan xanımı, görkəmli və eyni zamanda ən yüksək insani dəyərlərə malik həkim, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin sədaqətli ömür-gün yoldaşı, ölkəmizə iki layiqli övlad, eyni zamanda müzəffər sərkərdə, lider bəxş edən qayğıkeş ana Zərifə xanım Əliyevanın əziz xatirəsi Azərbaycan xalqı tərəfindən həmişə minnətdarlıq hissi ilə anılır. Zərifə xanım Əliyeva daim nur saçır. Onun həyat yoluna nəzər saldıqca gözlər qarşısında Azərbaycanın hər zaman qürurla andığı bir qadın canlanır. Tarix məhz belə insanların sayəsində yaranır, onların nəcibləşən ömürləri gələcək nəsillərə örnək, nümunə olur.

Bahar ömürlü insan

Bir bahar günündə dünyaya göz açan, həyatının bütün illərini bahar ömrü yaşadığı üçün elə baharda da dünyadan köçən Zərifə xanım Əliyeva görkəmli həkim, sədaqətli və mehriban həyat yoldaşı, qayğıkeş ana, əsl insan kimi hər an gözəl duyğularla anılır.

Zərifə xanım Əliyeva qədim Naxçıvan diyarında, Şərur rayonunun Şahtaxtı kəndində, görkəmli alim və siyasi xadim Əziz Əliyevin ocağında dünyaya göz açmışdı. Uşaqlıq və ilk gənclik illəri Şahtaxtıda keçən Zərifə Əliyeva bu kəndin maarifçi mühitinin işıqlı ənənələrindən faydalanmışdı. Zəngin təhsil ənənələri olan ziyalı ailəsinin özünəməxsus tərbiyə üsulları onu hələ uşaq yaşlarından, məktəb illərindən etibarən elmə, işıqlı ideallara doğru istiqamətləndirmişdi.

O, 1942-ci ildə Bakıda orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirmiş və elə həmin il Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun Mualicə-profilaktika fakültəsinə daxil olmuşdu. Ali təhsil almaq məqamında Zərifə Əliyevanın həkimlik sənətini seçməsi atası, tibb elmləri doktoru, professor Əziz Əliyevin yolunu davam etdirmək arzusundan doğmuşdursa, göz həkimliyini ixtisas kimi seçməsi onun xeyirxahlığından, işıqlı insan olmasından irəli gəlmişdi.

Tələbəlik həyatının ilk günlərindən fitri istedadı, dərin zəkası, geniş dünyagörüşü, iti məntiqi tefəkkürü, təvazökarlığı və sadəliyi, insanpərvərliyi və vətənpərvərliyi ilə tələbələr arasında hörmət qazanmış, professor-müəllim heyətinin diqqətini cəlb etmiş-

di.

Fundamental tibbi biliklərə dərinlən yiyələnən Zərifə xanım Əliyevanın qəlbində insanların gözlərinə nur bəxş etmək amalı baş qaldırmışdı və O, öz gələcək fəaliyyətini tibbin oftalmologiya sahəsinə həsr etməyi qarşısına məqsəd qoymuşdu. Görünür, son dərəcə zəriflik və incəlik, həssaslıq və nəciblik tələb edən göz həkimliyi Zərifə xanımın təbiətindəki nadir xüsusiyyətlərə daha yaxın idi. Zərifə xanımın təmsalında bir daha sübuta yetirildi ki, peşəsini ürəkdən seven həkim, həqiqətən, xariqələr yaratmaq iqtidarındadır.

Gözlərə nur həkim

Zərifə xanım Əliyeva ötən əsrin 50-ci illərində öz xeyirxah sənəti ilə əsl vətəndaş mövqeyində dayanaraq xalqımızın bəlasına çevrilmiş traxoma xəstəliyinin qarşısını almaq üçün ciddi və məqsədyönlü müalicə-profilaktika tədbirlərinin həyata keçirilməsi istiqamətində mübarizəyə başlamışdı. Onun başlıca məqsədi nəyin bahasına olursa-olsun, tezliklə Azərbaycanda traxoma xəstəliyini törədən səbəbləri aşkar edib aradan qaldırmaq, optimal müalicə üsullarını tapmaq, müvafiq profilaktik tədbirləri vaxtında həyata keçirməkdən ibarət idi. İnsanları korluq əzabından qurtarmaq zərurətindən doğan bu şəfqətli tədbirlərin həyata keçirilməsi ağır zəhmət və uzunmüddətli vaxt tələb edirdi.

Zərifə xanım Azərbaycanın bütün rayonlarını gəzərək traxoma ocaqlarını aşkar etmiş, özünün tərtib etdiyi müalicə üsullarını həyata keçirmişdir. Onun mövcud müalicə üsulları ilə yanaşı, o dövrün güclü antibiotiki hesab edilən sintomisinə istifadə etməklə müalicə üsullarını həyata keçirməsi bu ağır xəstəliyin qarşısının alınmasında başlıca rol oynamışdır.

Elmi-tədqiqat mövzusu kimi də Zərifə xanım Əliyevanın göz xəstəliklərinin müasir müalicə üsullarına müraciət etməsi insanlara və onları əhatə edən mühitə daha çox işıq gətirmək qayesinin ifadəsidir. Zərifə xanım Əliyeva 1959-cu ildə "Traxomanın digər terapiya üsulları ilə birlikdə sintomisinlə müalicəsi" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını müvəffəqiyyətlə müdafiə etmiş və tibb elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. Namizədlik dissertasiyası kimi bu mövzunun seçilməsi geniş yayılmış traxoma xəstəliyinin ən intensiv müalicə üsullarının müəyyən olunmasına və tətbiq edilib müsbət nəticələr alınmasına şərait yaratmışdır.

Ardı Səh. 4

Zərifə xanım Əliyeva: Azərbaycanın qürurla andığı qadın

Əvvəli-Səh-3

Elmi fəaliyyətini real həyatla üzvi surətdə əlaqələndirən Zərifə xanım Əliyeva özünün namizədlik dissertasiyası ilə həm tibb elmini yeni ideyalar və metodlarla zənginləşdirmiş, həm də yüzlərlə insana işıq bəxş etmişdir. Hələ XX əsrin 50-ci illərində Zərifə xanım tərəfindən tibb elmi üçün kəşf edilmiş, elmi cəhətdən əsaslandırılmış müalicə üsulları aradan illər keçməsinə baxmayaraq indi də tətbiq edilir və insanlara nur bəxş edir.

Zərifə xanım Əliyeva ciddi elmi-tədqiqat işləri, mürəkkəb cərrahiyyə əməliyyatları ilə yanaşı, elmi-pedaqoji fəaliyyətini də uğurla davam etdirmişdir. Görkəmli alim 1967-ci ildə Əziz Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Göz xəstəlikləri kafedrasına dövlət olunmuşdur. Həmin kafedranın müdiri vəzifəsində çalışan Zərifə xanım bu institutda dosentlikdən akademiklikə qədər yüksəlmişdir.

1977-ci ildə Bakıda Zərifə Əliyevanın təşəbbüsü ilə Ümumittifaq Oftalmoloqlar Cəmiyyəti İdarə Heyətinin plenumu keçirilmişdir. Bu plenum alimin daha bir keyfiyyətini qabarıq şəkildə üzə çıxarmış, tədbirin gözənilidiyindən də yüksək səviyyədə keçirilməsi Zərifə xanım Əliyevanın təşkilatçılıq bacarığının təzahürünə çevrilmişdir. Bakıda ilk dəfə olaraq belə bir ittifaq miqyaslı plenumun keçirilməsi Azərbaycanda oftalmologiya elminin yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına güclü təkan vermişdir.

Zərifə xanım oftalmologiya elminin inkişafı yolunda əldə etdiyi nailiyyətlərə, görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində apardığı uğurlu elmi-tədqiqat işlərinə görə 1981-ci ildə SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının Akademik M.Averbax adına mükafatına layiq görülmüşdür.

Zərifə xanım daim həkim-xəstə münasibətinə xüsusi diqqət yetirmişdir. O, dəfələrlə demişdir ki, həkimlə xəstənin birbaşa əlaqəsi müalicənin əhəmiyyətini yüksəldir, xəstəyə ümid verir, onun orqanizminin xəstəliyə qarşı müqavimətini artırır. Zərifə xanım mətbuatda həkim etikası problemlərinə dair maraqlı məqalələr dərc etdirmişdir. Həmin məqalələrdən birində yazırdı: "Əsl həkim yalnız o şəxsdir ki, xəstənin əzablarını öz əzabları bilir və onun üçün sağlamlıq evinə qayıtmış insanın təbəssümünü ən yüksək mükafatdır. Vicdan əsas hakiminizdir. Ən çətin məqamda və ən xoş saatımızda o, bizimlə üzbəüz dayanıb soruşacaq: Sənin ağ xalat geyinməyə haqqın varmı?"

Tibb elminə saysız töhfə

Zərifə xanım Əliyeva oftalmologiya sahəsində yeni istiqamətlər üzrə tədqiqatlar aparmış, bununla bağlı görülən müalicə-profilakti-

ka tədbirlərinə silsilə işlər həsr etmişdir. Onun "Herpetik göz xəstəliyi", "Ağır virus konyunktivitləri" əsərləri bu qəbildəndir.

Görkəmli alimin qələmə aldığı "Terapevtik oftalmologiya", "Oftalmologiyanın aktual məsələləri", "İridodiaqnostikanın əsasları" kitabları bu gün də oftalmoloqların ən çox müraciət etdikləri, oxuyub faydalandıqları elmi ədəbiyyatlardır. Gənc həkimlərə düzgün yol göstərən, istiqamət verən, onların formalaşmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edən bu əsərlər heç vaxt aktuallığını itirməyəcəkdir.

Zərifə xanım Əliyevanın "Azərbaycanın kimya sənayesi müəssisələrində işçilərdə görmə orqanının vəziyyəti" mövzusunda doktorluq dissertasiyası tibb elminin cəmiyyətlə əlaqəsi baxımından böyük və qətiyyətli addım idi. O, sadəcə, görmə orqanlarındakı xəstəlikləri deyil, istehsalatda baş verən ictimai və tibbi prosesləri vəhdətdə öyrənmiş, Azərbaycanda ilk dəfə olaraq kimya sənayesi müəssisələrində tibbi laboratoriyalar yaratmışdır.

Görkəmli alim uzun illər respublikanın 10-dan artıq iri sənaye müəssisələrində böyük miqyaslı elmi-tədqiqat işləri aparmış, zərərli maddələrin təkçə görmə orqanlarına deyil, eyni zamanda, digər orqanlara təsirini öyrənmişdir. Aparılan səmərəli elmi-tədqiqat işləri, tətbiq edilən düşünülmüş üsullar həm kimya texnologiyası işçilərinin göz xəstəliklərinin qarşısını almış, həm də istehsalat mühitinin zəhərli maddələrdən təmizlənməsinə şərait yaratmışdır.

Akademik Zərifə xanım Əliyeva 160-dan çox elmi əsərin, 10 monoqrafiyanın, 12 səmərələşdirici təklifin, dərş vəsaitlərinin müəllifidir. Görkəmli alim gənc nəslin təlim-təربiyəsində, yüksək səviyyəli həkim-oftalmoloqların, professional elmi kadrların yetişdirilməsində böyük xidmətlər göstərmişdir. O, onlarla elmlər doktorunun və namizədinin rəhbəri olmuş və böyük bir elmi məktəb yaratmışdır. Zərifə xanım Əliyeva oftalmologiya elmində əldə etdiyi nailiyyətlərə, xalqımızın sağlamlığı keşiyində dayanan çoxsaylı həkim-oftalmoloqların yetişdirilməsində əvəzsiz xidmətlərə görə Azərbaycanın Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

Zərifə xanımın elmi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Zərifə xanımın tibb elmi sahəsində xidmətlərindən biri də göz müalicəsi, tədqiqatı idi. Mənə belə gəlir ki, onun iki dəyərli irsi vardır. Birincisi, Azərbaycanda ilk dəfə deontologiyani bir

elm kimi meydana atıbdır. İkincisi, Zərifə xanım çalışıb ki, bizim gələcək nəsilləri irsi xəstəlikdən xilas etsin, sağlamaşdır-sın".

Akademik Zərifə xanım Əliyeva göz xəstəlikləri mütəxəssisi kimi Azərbaycanda bu sahədə elmin əsas yaradıcılarından idi. O, göz xəstəliklərinin müalicəsi problemini elmi məktəb səviyyəsinə çatdırmışdır.

Sədaqətli həyat yoldaşı, qayğıkeş ana

Deyirlər ki, hər bir kişinin arxasında güclü bir qadın vardır. Bəli, çox yerində deyilmiş fikirdir. Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin ömür-gün yoldaşı kimi Zərifə xanım Əliyeva Ulu Öndərin Azərbaycanın inkişafı sahəsindəki qətiyyətli mübarizəsinə etibarlı dayaq olmuşdur. Daim yüksək vəzifələrdə çalışan Ulu Öndərin, iki övladının və xəstələrinin qayğıları Zərifə xanımın mənalı ömrünün eyni ahəngli akkordları olmuşdur. Bütün bunlar haqqında Ulu Öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Zərifə xanım çox böyük alim olub. Mən hələ onunla həyat quranda o, artıq elm yolunda idi, elmlə məşğul idi. Onun elmi fəaliyyəti məlumdur. O, çox istedadlı, çox xeyirxah, çox sadə insan idi. Mən bu barədə çox danışa bilərəm, ailəmin yaşaması, bu günlərə çatması, övladlarımla tərbiyəsi üçün və həyatımda onun əvəzsiz rolu üçün mən bu gün Zərifə xanımın məzarı qarşısında baş əyirəm. On il keçsə də, onu bir dəqiqə belə unutmuram və unutmayacağam. Mənim övladlarımda bu əhval-ruhiyyədedirlər. Onlar bu əhval-ruhiyyə ilə tərbiyələniliblər, formalaşıblar".

Ulu Öndər Heydər Əliyev və Zərifə xanım Əliyeva haqqında Vaqif Mustafayevin "Əsl məhəbbət haqqında" filminə tamaşa edəndə baxmayaraq ki, orta nəsil bu böyük şəxsiyyətlərin nümunəvi, gözəl, səmimi münasibətlərinin şahidi də olublar, lakin bu film insanın qəlbində dəruni hisslər oyadır. Ümummilli Liderin Zərifə xanımı xatırlamasındakı bütün

cümlələr qarşısında onun ömür-gün yoldaşına bəslədiyi müqəddəs məhəbbətə heyran qalırsan. Bəli, əsl məhəbbət budur: illərin dəyişə bilmədiyi məhəbbət...

Ömrünün mənasını xalqına xidmətdə görə Zərifə xanım Əliyeva həm də o cəhətdən xoşbəxt idi ki, xalqımız, dövlətimiz üçün gərəkli olan iki övladın anası idi. Zərifə xanım Azərbaycana onun xilaskarını bəxş etmişdir. 30 illik işğal altında qalan torpaqlarımızın qurtuluşçusunu bəxş etmişdir. Hər bir Azərbaycan vətəndaşının Prezidenti olması bacaran, müzəffər sərkərdə, sevilən lider olan Ali Baş Komandanımızı bəxş etmişdir.

Prezident İlham Əliyev Zərifə xanımı dərin ehtiramla xatırlayaraq demişdir: "Onun bütün fəaliyyəti, gördüyü bütün işlər insan amilinə dayanırdı. Çünki o həm peşəkar həkim, eyni zamanda çox xeyirxah insan idi. Böyük Lider, Ulu Öndər Heydər Əliyevin ömür-gün yoldaşı olan Zərifə xanım bütün işlərdə ona dayaq olur, onu dəstəkləyirdi. Hər bir insan üçün valideynləri əziz və müqəddəsdir. Mən çox xoşbəxtəm ki, Zərifə xanım kimi anam olmuşdur".

Cənab İlham Əliyev bu gün Azərbaycanı dünya dövlətləri içərisində sözü və yeri olan bir ölkə kimi tanıdıb. Heydər Əliyev ideyalarını davam etdirməklə Azərbaycanı inkişaf etmiş ölkələrdən birinə çevirib.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, Zərifə xanımın sevimli gəlini Mehriban xanım Əliyeva onun ənənələrini davam etdirir. Hər iki ailədən aldığı yüksək dəyərləri öz şəxsiyyətində birləşdirən Mehriban xanım milli-mənəvi sərvətlərimizin qoruyucusudur. Mehriban xanım Əliyeva və Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın ölkənin ictimai-siyasi həyatındakı uğurlu fəaliyyəti, dövlətimiz, dövlətçiliyimiz naminə, xalqın rifahı üçün gördükləri işlər, xeyirxah əməllər bu gün Azərbaycan qadınının yüksək intellektual səviyyəsini və vətənpərvərliyini, eyni zamanda bu ailənin ənənələrinin davam etdirildiyini təsdiq edir.

Gözlərə işıq, qəlblərə nur bəxş edən Zərifə xanım Əliyeva 1985-ci il aprel ayının 15-də əbədiyyətə qovuşmuşdur. İllər bir-birini əvəz etsə də, əbədiyaşar alimin əziz xatirəsi daim ehtiramla yad edilir, işıqlı və nurlu əməlləri bu gün də yaşayır və xatırlanır. İndi onlarla məktəb, xəstəxana, poliklinika, bağ və parklar, küçələr akademik Zərifə xanım Əliyevanın adını daşıyır. Onun xatirəsinə ucaldılan büst və abidələr görkəmli alimə və əsl insana olan ehtiramın və məhəbbətin tükənməz təzahürüdür.

Mətanət Məmmədova

YAP Sədrinin müavini ilə Ulusal Birlik Partiyasının Sədri arasında görüş keçirilib

Aprelin 12-də IV Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini – Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ilə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Baş naziri, Ulusal Birlik Partiyasının (UBP) Sədri Ünal Üstel arasında görüş keçirilib. Görüşdə xalqlarımız arasında münasibətlərin tarixi ənənələrə, ortaq dəyərlərə, dostluq və qardaşlıq prinsiplərinə əsaslandığı vurğulanıb. Azərbaycan Respublikası ilə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti arasında son illərdə sıx təmasların olduğu qeyd edilərək müxtəlif sahələrdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq üçün geniş imkanların mövcudluğu bildirilib.

Görüş əsnasında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin mənəvi-siyasi dəstəyinin Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti üçün böyük əhəmiyyətə malik olduğu vurğulanıb. Türk dünyasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin hər iki ölkə üçün mühüm prioritet olduğu bildirilərək bu xüsusda həyata keçirilən fəaliyyətin əhəmiyyəti qeyd olunub.

2023-cü ilin noyabrın 14-də Yeni Azərbaycan Partiyası, Ədalət və İnkişaf Partiyası və Ulusal Birlik Partiyası arasında üçtərəfli Anlaşma Memorandumunun imzalanmasının önəmi qeyd edilərək qarşıda duran vəzifələrin indiyədək uğurla icra olunduğu bildirilib, bundan sonra da məqsədyönlü birgə fəaliyyətin davam etdirilməsinin əhəmiyyəti nəzərə çatdırılıb. Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan-Türkiyə dostluq qrupunun üzvü Ramil Həsən və partiyanın Mərkəzi Aparatının İnformasiya texnologiyaları və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri Nurlan Qələndərovun da iştirak etdikləri görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə müzakirələr aparılıb.

Ermənistandan konstitusiyaya baryeri

Antalya Diplomatik Forumu çərçivəsində Ermənistan və Azərbaycanın xarici işlər nazirləri Ararat Mirzoyan və Ceyhan Bayramov iki ölkənin konstitusiyalarını tənqidi üzərindən fikir mübadiləsi aparıblar. Ermənistanın baş diplomat açıq şəkildə qonşularının öz Əsas Qanununa arxalanaraq ölkəsinin əhəmiyyətli bir hissəsini ələ keçirməyə cəhd edə biləcəyindən qorxdığını dolayısı ilə təsdiq edib. Azərbaycanın XİN başçısı isə açıqlamasında əminliklə bildirib ki, Ermənistan Konstitusiyası sülh müqaviləsini dəyərdən salır.

“Ermənistanın Müstəqillik Bəyannaməsində Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin Ermənistana birləşdirilməsi, konstitusiyasında isə bəyannamədə qeyd olunanlar öz əksini tapıb. Sülh sazişi bir çox məsələləri həll edir, lakin sülh müqaviləsində hansı beynəlxalq öhdəliklər təsbit olunmasından asılı olmayaraq, ölkənin Konstitusiyası və referendumla qəbul edilmiş aktlar istisna olmaqla, onun daxili qanunvericilikdən daha yüksək hüquqi qüvvəsi var”. Bununla bağlı onun sözlərinə görə, Ermənistanın Əsas Qanunu dəyişdirilməyə, sülh müqaviləsi ilk gündən etibar-sız olacaq. “Ermənistan əhalisi qonşularına qarşı ərazi iddialarına son qoymağa hazırdır, ya yox?” – deyərək Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri soruşub.

Ararat Mirzoyan isə buna etiraz edərək qeyd edib ki, bəyannamənin yalnız Konstitusiyada hərfi təsbit olunmuş müddəaları qüvvədədir və Qarabağ bura daxil deyil. “Konstitusiya Məhkəməmiz keçən ilin sentyabrında belə qənaətə gəlib ki, sərhədin delimitasiyası bəyannamə əsasında baş verir. Orada deyilir ki, bizim sərhədlərimiz Sovet İttifaqı dağılan zaman sovet sosialist respublikaları arasında mövcud olan sərhədlərlə eynidir. Əgər biz bu sazişi imzalasaq, saziş Ermənistan Konstitusiyası Məhkəməsinə göndəriləcək. O zaman məsələnin həll olunduğuna dair əlavə sübuta ehtiyac olmayacaq: “Bu, yenə də siyasi iradə məsələsidir: biz sülh qururuq, yoxsa yox?”. – Mirzoyan deyib.

Bundan əlavə, o qeyd edib ki, İrəvanın Azərbaycan Konstitusiyası ilə bağlı narahatlığı var. Üstəlik, problemlər Müstəqillik Bəyannaməsinə istinadda da var. Təkcə Bakı məsələsində söhbət konkret ərazidən yox, ölkənin Ermənistanın mühüm hissəsinin daxil olduğu birinci Azərbaycan Respublikasının hüquqi varisi elan edilməsindən gedir. Mirzoyanın Konstitusiyamızla bağlı narahatlıqlarının olması ilə bağlı argumenti doğru deyil. Azərbaycan Konstitusiyasında Ermənistanın heç bir ərazisinin coğrafi adı qeyd olunmayıb və bunu Ermənistan tərəfi də yaxşı bilir. Ermənilər Azərbaycan Konstitusiyasının Ermənistana qarşı ərazi iddialarını ehtiva etdiyinə inanırlar.

Eyni zamanda, Mirzoyan əlavə edib ki, o, ATƏT-in Minsk Qrupunun (MQ) buraxılmasına razılıq verib. Düzdür, onun fikrincə, bu, sülh müqaviləsi imzalanandan sonra edilməlidir: “Biz saziş imzalamalıyıq, institusional vasitələrlə bu münaqişəyə son qoymalı və istəsəniz, elə həmin gün ATƏT-in Minsk Qrupu ləğv edilə bilər, yaxud 10 dəqiqə fərqlə... biz bu sənədləri bir-birinin ardınca imzalayacağıq. Mən də demirəm ki, birinci hansı sənədi imzalayacaq. Gəlin sülh müqaviləsini imzalayaq. Gəlin, ATƏT-in üzvü olan dövlətlərin Katibliyinə, ATƏT-in Baş Katibliyinə qurumun buraxılması ilə bağlı birgə bəyanat təqdim edək”. Bu, əlbəttə Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin növbəti sülh imitasiyasıdır. Qarabağ münaqişəsi yoxdursa, deməli onu 26 il guya həll etməyə çalışan Minsk qrupu da avtomatik ləğv edilməlidir. Bu məsələnin, əslində, sülh müqaviləsinə aidiyyəti olmalıdır. Amma erməni tərəfi bundan da sui-istifadə etməyə çalışır.

Beynəlxalq Münasibətlərin Təhlili Mərkəzinin İdarə Heyətinin sədri Fərid Şəfiyev bildirib ki, Ermənistan Konstitusiyasının dəyişdirilməsi Bakının əsas tələbidir və onsuz sülh müqaviləsi imzalanmayacaq. Eyni zamanda, gələcəkdə qonşu ölkənin Əsas Qanununun yenidən yazıla biləcəyi Azərbaycan rəhbərliyini narahat etmir: “Əlbəttə, heç bir Konstitusiya toxunulmaz deyil. Onun dəyişdirilməsi tarixi prosesdir. Amma burada söhbət hansısa daxili işlərdən yox, ərazi iddialarından gedir. Əgər gələcəkdə Ermənistan hansısa yolla Qarabağı öz Konstitusiyasına daxil etsə, sülh müqaviləsi öz qüvvəsini itirəcək. Erməni tərəfi deməyə çalışır ki, Azərbaycan Konstitusiyasında da Ermənistanın ərazisinə iddialar var və bu, 1918-ci ildə qurulmuş və bugünkü Azərbaycanın özünün varisi hesab etdiyi Xalq Cümhuriyyətinin rəsmi sənədlərinə istinad edir”.

Qlobal Güney əməkdaşlığı gücləndirir

Antalyada IV Diplomatik Forum keçirilib. Orada nə ABŞ, nə də Avropa nümayəndə heyəti təmsil olunub. Dominant mövqeyi Qlobal Cənub ölkələri tutub. Bu, çoxtərəfli əməkdaşlığa yeni yanaşmanın yaranması deməkdir, məqalədə qeyd olunur. Qərb Antalyadakı Diplomatik Forumun kəna-

rında qalır, Qlobal Güney ölkələri isə bir-birinə yaxınlaşırlar. Türkiyə Ukraynadakı hərbi əməliyyatlarda və Yaxın Şərq münaqişəsində vasitəçi kimi çıxış edir.

Türkiyə prezidenti Ərdoğan İsraili “soyqırım”da ittiham edib

Forumu Rəcəb Tayyib Ərdoğan açıb. Türkiyə Prezidenti çıxışında “beynəlxalq əməkdaşlığın və diplomatiyanın gücləndirilməsinə” çağıraraq və “qlobal qütbləşmə”nin əleyhinə çıxış edib. Prezidentin çıxışlarının mərkəzində Qəzzada hələ də davam edən İsrail-HƏMAS müharibəsi dayanıb. Ərdoğan İsraili “Fələstin xalqına qarşı soyqırım”da ittiham edib və beynəlxalq ictimaiyyəti “qanın axdılmasını dayandırmağa” çağıraraq. Ərdoğan deyib ki, İsrailin “kütləvi qətli” qarşısında susmaq bu cinayətlərə şərik olmaq deməkdir. Ukrayna ilə bağlı Ərdoğan ölkəsinin “balanslı mövqeyini” vurğulayıb. Onun sözlərinə görə, Avropanın təhlükəsizliyini Türkiyəsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. O, həmçinin bir daha qeyd edib ki, Türkiyə üzvlük danışıqlarında dalana dirənməsinə baxmayaraq, Aİ-və tam üzv olmaq istəyir. O, Donald Trampın ikinci dövründən sonra münasibətlərin yaxşılaşacağına əmin olaraq ABŞ-a da müsbət yanaşırdı. Ərdoğan ABŞ-la ticarət münaqişəsinin gərginləşməməsinin tərəfdarı olduğunu bildirib.

Forumda kimin təmsil olunmadığı diqqətəlayiqdir: nə ABŞ, nə də Qərbi Avropa ölkələri rəsmi nümayəndə heyətləri göndərməyib. Bunun əvəzinə demək olar ki, bütün Afrika dövlətləri, Çin, Braziliya və Cənub-Şərqi Asiya ölkələri iştirak etdiyi Qlobal Cənubi üstünlük təşkil edirdi. Türkiyədə keçirilən konfransda Azərbaycan, Monteneqro, Moldova, Gürcüstan və Bolqarıstanın dövlət və hökumət başçıları da iştirak ediblər. Suriyanın müvəqqəti prezidenti Əhməd əl-Şaraanın iştirakı xüsusi diqqət çəkib. Suriyanın yeni liderləri beynəlxalq səhnəyə nadir hallarda çıxırlar. Onun iştirakı 2024-cü ilin dekabrında Bəşər Əsədin uzunmüddətli prezidentliyinin devrilməsindən sonra Suriyanın ehtiyatlı şəkildə beynəlxalq arenaya qayıtması lehinə diplomatik signal kimi qiymətləndirilə bilər.

Artıq konfransın ilk günündə məlum olub ki, forumda təkcə simvolik çıxışlar deyil, həm də konkret diplomatik proseslər gedir. Tədbirin keçirildiyi Nest Konfrans Mərkəzində Türkiyə, Bəhreyn, İndoneziya, Fələstin, Qətər, Misir, Səudiyyə Ərəbistanı və İordaniyanın xarici işlər nazirlərinin iştirak etdiyi Qəzza Təmas Qrupunun toplantısı keçirilib. Eyni zamanda, Türkiyə ilə İsrail arasında humanitar yardım tədbirləri və gərginliyin azaldılması istiqamətində mümkün addımlar barədə danışıqlar bir neçə gün davam edib. Azərbaycan bu danışıqlarda vasitəçi kimi çıxış edib. Üçgünlük forum aprelin 11-dən 13-dək Antalya yaxınlığındakı dənizkənarı Belek kurortunda keçirilib. Builki mövzu “Parçalanmış dünyada diplomatiyanın bərpası” - artan qlobal gərginliyə işarədir. Təşkilatçıların sözlərinə görə, məqsəd çoxtərəfli əməkdaşlığa yeni yanaşmaları müzakirə etmək olub. Türkiyə beynəlxalq böhranlarda, xüsusən də Ukrayna və Yaxın Şərqdəki münaqişələrdə özünü vasitəçi kimi göstərmək istəyir.

Konfrans daxili siyasi gərginliyin kölgəsində

Türkiyə diplomatik səhnədə özünü inamla təsdiqləsə də, ölkə qarışıqlıq içindədir. Bir neçə həftə əvvəl müxalif siyasətçi Əkrəm İmamoğlunun həbsdən sonra ölkədə etirazlar davam edir. İstanbulun bələdiyyə sədri korrupsiya ittihamı ilə həbs edilib və onun tərəfdarları bunu siyasi sifariş hesab edirlər. Ölkə boyu etiraz aksiyaları keçirilib, 1879 nəfər rəsmi həbs olunub. Belekə keçirilən Forum zamanı yüksək təhlükəsizlik tədbirləri görüldü, magistral yol boyu hər yüz metrə bir polis qrupları yerləşdirilib və şəhər təhlükəsizlik əməkdaşları ilə doludur.

V.VƏLİYEV

acısını yaşamal olacaqlar.

Yanlış yolla nə qədər davam edəcəklərsə, məğlubiyyət acısı da bir o qədər davam etməli olacaq

Amerika Birləşmiş Ştatlarının yeni seçilən Prezidenti Donald Trampın Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevə məhz Novruz bayramı münasibəti ilə təbrik məktubu ünvanlaması hayların kürkünə birə salıb. "Ölkələrimizin uzun müddət birgə işləmək ənənəsi, tarixi var. Ümid edirəm ki, növbəti illərdə biz böyük nailiyyətlərə doğru addımlar atacağıq. Mən tərəfdaşımız İsrailə göstərdiyi dəstəyə və dostluğa görə Azərbaycana minnətdaram və sizin regionda sülhün bərqərar olması üçün atdığınız addımları alqışlayıram", deyərək təbrik məktubunda qeyd olunması ermənilərin lap yuxularını da ərsəyə çəkib. Çünki bu ifadələr heç də təsadüfi sayılmır və haylar bilir ki, yazılanlar heç də onlarla bağlı olanlardan fərqli olaraq, formal deyil. Əksinə, tamamilə məntiqlidir. "Ölkələrimiz uğura can atarkən sizinlə işləməyi səbirsizliklə gözləyirəm. Birləşmiş Ştatlar Azərbaycanın suverenliyini, müstəqilliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləməkdə davam edəcək", deyərək özünün cənab Prezident İlham Əliyevə ünvanladığı təbrik məktubunda Trampın bu fikirləri açıq şəkildə bəyan etməsi isə, bütövlükdə Ermənistan üçün daha "ağrılı" və "acılı" olub. Bax elə bunu da ermənilər məğ-

Ermənistanı narahat edən MƏĞLUBİYYƏT ACISI

Hər dəfə Azərbaycanın uğurlarını, diplomatik qələbələrini, dünyanın bir çox ölkələri ilə, ələlxüsus da, qardaş ölkə olan Türkiyə ilə yanaşı, ABŞ və İsrail kimi ən qabaqcıl ölkələrlə münasibətlərimizin, əlaqələrimizin yüksələn xətt üzrə inkişaf etməsini müşahidə etmək Ermənistanı narahat edir. Ölkəmizin uğurlarını görmək, seyr etmək erməni cəmiyyəti üçün heç də xoş gəlmir, əksinə, Azərbaycanın uğurlarını ermənilərin əksəriyyəti məhz Ermənistan üçün məğlubiyyət acısı hesab edirlər və narahatlıqlarını da gizlətmirlər.

Ölkəsinin davamlı şəkildə məğlubiyyətini qəbul edən haylar olduqca çoxdur və onların sayı günü-gündən artmaqdadır

Sirr deyil ki, Azərbaycanın hər zaman global məsələlərin, bütün dünyanı narahat edən problemlərin həllindən yaxından iştirak etdiyini də ermənilər yaxşı bilirlər və hətta görüblər də ki, ölkəmiz bir çox global məsələlərin müzakirəsinə ev sahibliyi edib, yenə də bunu etmək əzmindədir. Dünyanı öz cənginə alan pandemiya dövründə belə Azərbaycanın yardımlarını, irəli sürdüyü məqsədyönlü təkliflərlə yanaşı, atdığı uğurlu addımları da unutmayan Ermənistan özünü qətiyyətlə ölkəmizlə müqaisə belə edə bilmir və bütün bunları işğalçı ölkə ictimaiyyəti öz ölkəsinin məğlubiyyəti hesab edir. Özü də belə məğlubiyyətlərin davamlı xarakter alması da məhz məğlubiyyət acısı olaraq, haylar tərəfindən çoxdan qəbul edilməkdədir.

Bəli, Azərbaycan hətta hər birinin mühüm müttəfiqi olan iki münəfiş ölkə

arasında dialoqda da vasitəçi rolunu oynayıb. Daim sülhə, əmin-amanlığa, dinc və təhlükəsiz şəraitdə yaşanılmaya, sabitliyə öz töhfəsini verən Azərbaycanın beynəlxalq müstəvidə hansı nüfuz sahibi olduğunu da haylar yaxşı bilirlər. Yaxşı bilirlər ki, rəsmi Bakı artıq dünya miqyasında söz sahibidir və ölkəmizlə dünyanın ən qabaqcıl ölkələrinin əlaqələrini daha da yaxşılaşdırmaq, münasibətlərini daha da genişləndirmək istəkləri də Azərbaycanın nüfuzunun, üstünlüyünün göstəricisi, həm də məntiqi təzahürüdür. Haylar fərqindirlər ki, Ermənistan heç zaman Azərbaycanla eyni statusda nə olmayıb, nə də ölkəmizin statusunda çıxış etməyib. Heç edə də bilməz. Fərqindirlər ki, Ermənistan heç zaman nəinki global miqyasda, heç bir ölkəyə xırda dəstək belə göstərməyib. Çoxdandır ermənilər bilirlər ki, onların nəinki sadıq müttəfiqləri yoxdur, hətta Ermənistanla münasibətlərdə maraqlı ola bilən birçə dənə də ölkə ola bilməz. Hansısa münasibətlər də sadəcə olaraq, formal xarakterlidir. Deməli, yenə də Azərbaycanı özünə, ən yaxşı halda rəqib hesab edən Ermənistan öz məğlubiyyətinin davamlı olduğu ilə, məğlubiyyət acısı ilə barışıb və bunu etraf edən hayların sayı günü-gündən artır.

Başlarına gələnlər dərs olmadısa, daha böyük məğlubiyyətlərin acısını yaşamal olacaqlar

Amerika kimi bir ölkəyə ümid etməyə çalışan haylar görürlər ki, rəsmi Vaşinqton qətiyyətlə İrəvanla münasibətlərə maraqlı göstərmir. Əksinə, ermənilər görürlər ki, onların xaricdəki, xüsusən də Amerikadakı lobbiləri, diasporları nə qədər əldən-ayaqdan getsələr də Ermənistan ABŞ üçün maraqlı ölkə sayılmır. Nəyə görə sayılmalıdır axı? Əslində, iqtisadiyyatı yox dərəcəsində olan, global, yaxud da, heç olmasa regional miqyasda hansısa layihəyə imza atmayan, acınacaqlı durumda olan bir ölkə

nəinki amerikalıların, heç avropalıların da maraqlı dairəsində ola bilməz. Haylar yaxşı bilirlər ki, Fransa kimi bir ölkənin, elə lap İranın belə münasibətləri formaldır və göstərilən dəstək belə ancaq rəsmi Parisin və Tehranın maraqlarına xidmət edir. Amma Azərbaycanla heç bir ölkə formal olaraq münasibətlər qurmur və heç bir ölkə bizim ölkəmizlə əlaqələri genişləndirməkdə maraqsız deyil. Bax elə buna da ermənilər məğlubiyyət kimi baxırlar və məğlubiyyət acısı yaşamaları da özlərini sürüklədikləri mövcud durum fonunda tamamilə məntiqlidir.

Haylar artıq əmin oldular ki, onların inqilab dedikləri küçə nümayişlərindən hakimiyyətə daşdıqları Nikol Paşinyan belə verədiyi vədlərinə əməl etmədi və ya edə bilmədi. Əmin oldular ki, onlara "qızıldan dağlar" vəd edən belə çantalı, əli sarıqlı küçə nümayişçisi də nəyə isə nail olmaqda acizlik etdi. Hər dəfə guya "parlaq" iş gördüyünü bəyan edən Nikol hansısa bir istiqamət üzrə konkret nəticələrə nail olmadı. Bu şəkildə yaşamaqla nəyə isə nail ola da bilməzdi. Çünki hayların tutduqları yol kökündən yanlış olub. Ancaq işğalçılığa maraqlı göstərmək, işğalçılıq dövlət siyasəti olaraq qəbul etmək elə bir yanlışlıqdır ki, bununla nəinki inkişaf, hansısa nəticəyə belə ümid etməyə dəyər. İndi məhz Azərbaycanın global, eləcə də regional layihələrinə matdım-matdım baxan haylar bunu başa düşmək məcburiyyətindədirlər ki, başqalarının torpaqlarına göz dikməkdənsə, işğala əl atmaqda, region ölkələri ilə münasibətləri korlamaqdansa, işğalçılıqdan əl çəkərək, münasibətləri normal saxlamaq, global və regional layihələrə qoşulmaq daha doğru addımdır. Elə məhz Azərbaycanın doğru addımları fonunda uğurları özü Ermənistan üçün, işğalçılıq dövlət siyasəti olaraq qəbul edən ölkə üçün, təcavüzkarlar üçün böyük bir dərs sayılmalıdır. Amma əgər ancaq məğlubiyyət acısı olaraq qəbul edirlərsə, başlarına gələnlər dərs olmadısa, daha böyük məğlubiyyətlərin

lubiyyət acısı olaraq yaşamaqdadırlar. Hayların bir çox siyasətçiləri məhz haqqında qeyd etdiyimiz təbrik məktubundan sonra açıq şəkildə özləri bildirirlər ki, başlarına "kül olmağın" tam zamanıdır...

İndi erməniləri ən çox narahat edən məhz Tramp tərəfindən ABŞ-ın elə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını vurğulamasıdır. Baş nazir Nikol Paşinyandan tutmuş, lap elə Ermənistanın milli maraqlarına guya xəyanət ittihamları ilə xotik mübarizə aparan bütün "personajlar" da Trampın bu ifadəsindən, yəni, Azərbaycanın suverenliyini, müstəqilliyini və ərazi bütövlüyünü Amerikanın dəstəkləməkdə davam etməsi barədə fikirlərindən yəqin "təsirləniblər" və məhz bunu özləri üçün daha bir məğlubiyyət hesab edir, məğlubiyyət acısı yaşayırlar. Məsələ burasındadır ki, haylara məxsus olan, ermənilər üçün xarakterik olan primitiv axmaqlıq yenə də göz önündədir və özünü göstərməkdədir. Axı müharibənin nəinki başlanmasının qarşısını ala bilməyən, ümumiyyətlə, müharibənin başlanmasına rəvac verən, sonra isə bu müharibədə məğlubiyyətə uğrayan Tramp yox, ABŞ yox, Paşinyan və onun komandası, ümumilikdə, Ermənistan tərəfi olub. Guya ermənilər bilmirlər ki, Azərbaycanın mükəmməl qələbəsi ilə məğlubiyyət damğası onların alınlarına tarixi fakt olaraq yazıldı və bəyem məğlubiyyət acısını indi, birinci dəfə duyurlar? Bilmirlər ki, Qarabağ Azərbaycan ərazisidir və biz tarixi ədaləti bərpa etmişik? Bunu da dərk etmirlər ki, indi bu həqiqətin dünya dövlətlərinin başçıları, yüksək çinli siyasətçilər tərəfindən etiraf edilməsi tamamilə məntiqi və gözlənilən idi? Bilirlər. Daha doğrusu, çoxdan bilməli idilər. Bilməli idilər ki, yanlış yolla nə qədər davam edəcəklərsə, məğlubiyyət acısı da bir o qədər davam etməli olacaq.

İnam Hacıyev

Böyük hədəflərə doğru!

Azərbaycanın əsas tərəfdaşları arasında Çinin xüsusi yeri var. Strateji tərəfdaşlıq haqqında bəyannamə iki ölkənin rəhbəri İlham Əliyevlə Si Cinpin arasında keçirilən görüş zamanı qəbul olunub. Bu isə ikitərəfli münasibətlərimiz üçün çox əhəmiyyətli olub. Əlbəttə, Çin kimi nəhəng ölkə ilə strateji tərəfdaşlıq formatına nail olmaq Azərbaycan üçün olduqca vacibdir. Çin şirkətləri ilə yaşıl enerji, yaşıl ictimai nəqliyyat vasitələri, Günəş panellərinin təchizatı sahəsində əməkdaşlığımız inkişaf etməkdədir.

Çinlə Azərbaycan arasında tarixi əlaqələr, həm də bugünkü milli maraqların uzlaşması iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığı zəruri edən şərtlər kimi çıxış edir. Buna görə də Azərbaycan Prezidenti 9 Aprel tarixində ADA Universitetində keçirilən Forum zamanı bir daha Çin-Azərbaycan münasibətlərinə xüsusi toxunaraq məhz Çin və Azərbaycan arasında imzalanan strateji tərəfdaşlıq haqqında müqaviləni yada salmış oldu. Eyni zamanda Azərbaycan Prezidenti yeni bir tezis irəli sürərək Azərbaycanı global cənubun tərkib hissəsi kimi xarakterizə etdi. Əgər biz yeni dünya nizamına doğru hərəkət edərkən Çin ağırlıqlı global cənubdan danışırıqsa, Azərbaycanı da bunun tərkib hissəsi kimi görürüksə, demək, Çinlə Azərbaycan arasında münasibətlərin çox dərin və strateji perspektivləri var. Ona görə də Çin bu gün çoxqütblü dünyanın olmazsa olmazı mövqeyindədir.

Bəzi güc mərkəzləri vahid mərkəzəndə idarə olunan təqəütblü dünya görmək istəyirlər. Bu strateji ağılın və gücün qarşısında duracaq çox azsaylı milli aktorlar ki, onlardan biri, bəlkə də birincisi Çindir. Yeni dünya nizamının çoxqütblü olması isə milli dövlətlər üçün yeni imkanlar və yeni perspektivlər deməkdir. Çünki orta və kiçikmiqyaslı dövlətlər böyük dövlətlərin təzyiqindən yalnız çoxsaylı qütblər olarsa, yayına bilərlər. Dünya siyasətində manevr etmək imkanları yarana bilər. Ona görə də düşünürəm ki, Azərbaycandakı strateji ağıl bunun fərqiindədir. Ona görə də Çinlə münasibətlərə xüsusi diqqət yetirir. Əminlik ki, bu münasibətlər uzunmüddətli perspektivdə iki ölkə arasında həm iqtisadi, həm humanitar, həm də siyasi müstəvidə daha dərin strateji üfqlər açacaqdır.

Azərbaycan Prezidenti ADA Universitetində keçirilən Forum zamanı qeyd edib ki, müdafiə sahəsində də əməkdaşlıqla bağlı dialoqa başlayırıq. Hesab edirik ki, bu, uğurlu proses ola bilər. Çünki artıq qeyd etdiyim kimi, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrini müasirləşdirməyə davam edir. Bizim üçün də təchizatın coğrafiyasını genişləndirmək və birgə istehsal müəssisələri yaratmaq maraqlı olar. Orta Dəhlizə - Sədr Si Cinpinin "Bir kəmə, bir yol" təşəbbüsünə gəldikdə, nədənsə onu Avropada "qlobal qapı" adlandırmağa çalışırlar. Səmi desəm, mən bilmirəm bunun mənası nədir. Ancaq "Bir kəmə, bir yol" layihəsinə gəldikdə, biz bunu ilk gündən dəstəkləmişik. Biz bunu təkcə ictimai bəyannatlarla deyil, həm də sərmayə yatırmaqla etdik. Biz Xəzər dənizinin ən böyük limanını inşa etdik. Bu gün bizim gəmiqayırma zavodumuzda altı gəmi inşa olunur. Bu zavodun sifariş siyahısı doludur. Biz dəmir yollarımızı müasirləşdirdik, hətta Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun Gürcüstandan keçən hissəsinə əlavə investisiya yatırdıq. Hazırda onun yükötürmə qabiliyyəti 5 milyon tondur. Zənnimizcə, Çindən gələn yüklərin bir hissəsi Zəngəzurdan, Zəngilan istiqamətindən keçə bilər.

Azərbaycan Qlobal Cənubun fəal ölkəsidir və Çin burada çox vacib rol oynayır. Çin

Azərbaycan-Çin münasibətlərində strateji tərəfdaşlıq formatı

Azərbaycanın 4 il sədrlik etdiyi Qoşulmama Hərəkatının üzvüdür. Beləliklə, bu, çoxşaxəli münasibətdir, olduqca güclüdür və böyük gələcək potensialı var. Davosda həmişə olduğu kimi Prezident İlham Əliyevə beynəlxalq media tərəfindən münasibət çox həssas, böyük olub. Çinin media şirkətinə verdiyi müsahibədə Prezident İlham Əliyev bir çox məqamlarla bağlı çox vacib açıqlamalar verib. İlk növbədə bildirib ki, Azərbaycan öz yolunu seçmiş məmləkətdir, Milli Prioritetlərinə sadıq olaraq hərəkətinə davam edir. Digər tərəfdən Çin-Azərbaycan münasibətləri ilə bağlı Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Çin ən qüdrətli böyük dövlət olmaqla bərabər həm də Avrasiya məkanında, dünya birliyində əvəzsiz rol oynayan bir ölkədir. O cümlədən Çinin Azərbaycana olan diqqəti, onun Azərbaycanla bağlı planları həddindən artıq vacib əhəmiyyət kəsb edir. Orta dəhlizin, eləcə də birgə layihələrin yenilənməsində iki ölkə həmahəng hərəkət etməyə israrlıdır.

Bizim iki ölkə olaraq geosiyasi çəkimiz eyni deyil. Çin fəvqəl dövlətdir. Azərbaycan nisbətən yığcam, güclü dövlətdir. Buna baxmayaraq bizim bir-birimizə olan münasibətimiz, bacarıqlarımız onu göstərir ki, burada ölkələrin balaca, böyük olması o qədər də əhəmiyyət kəsb etmir. Əksinə əsas məsələ ondan ibarətdir ki, onlar bir dalğaya köklənirlər. Həm də ən vacib sorğuları həmahəng tərzdə qarşılayırlar və onlarla bağlı həll yolları müəyyən edirlər. Bu baxımdan Bakı və Pekin arasında çox vacib harmonik dialoq formalaşmış. O, özünəməxsus tərzdə inkişaf edir. Ən əsas da odur ki, bizim aramızda çox möhkəm, qarşılıqlı etimad var. Digər tərəfdən də biz bir-birimizi ən vacib məsələlərdə tamamlırıq. Buz ilk növbədə beynəlxalq yükdaşıma məsələsində özünü əks etdirir. Çünki biz yaxşı xatırlayıırıq ki, pandemiya dövründə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ən azı üç təşəbbüs irəli sürdü ki, onlar hamısı işlək vəziyyətdə oldular. Avropa İttifaqının aparıcı dövlətləri öz milli sərhədlərini bağladılar, Azərbaycan sərhədlərini açdı və dedi ki, bu ağır vəziyyətdə yükdaşıma, səfərbər olmaq, vaksin həmrəyliyi və sair hamısı son dərəcə vacibdir. Biz göstərdik ki, bu istiqamətlərin hamısında Azərbaycanın seçdiyi yol ən düzgün yoldur. Digər tərəfdən Azərbaycan böyük problemlərin olduğu halda insanlara, xalqlara yüngüllük gətirir. Ona görə də, Çin Xalq Respublikası da Azərbaycanla bərabər göstərdi ki, biz əmək-

daşlığımızı yüksək səviyyəyə çıxarmaqla bağlı dialoq proseslərini inkişaf etdirdik, bir-birimizi anlayırıq. Həm də həmahəng fəaliyyət göstərməklə maneələri dəf edə bilirik. Ona görə də, bu baxımdan Azərbaycanla Çin arasında olan münasibətlər vacib əhəmiyyət kəsb edir.

Prezident İlham Əliyevin verdiyi müsahibədə əsas məqamlar var. Çinlə Azərbaycan çox vacib ünsiyyət formatını formalaşdırmağa biliblər. Dünya birliyinə də göstərir ki, bizim amalımdız ondan ibarətdir ki, beynəlxalq aləmdə dialoq prinsipləri bərqərar olsun, həm də hamımız bir-birimizi duyub eşidə bilməyi bacarmalıyıq. Biz öz tərəfimizdən də bu kontekstdə çox gözəl nümunə nümayiş etdiririk.

Azərbaycanla Çin arasında siyasi dialoq

Aprelin 2-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) təşkilatçılığı ilə "Azərbaycan – Çin strateji tərəfdaşlığı: Qlobal Cənubda konsolidasiya və əməkdaşlığın təşviqi" mövzusunda konfrans keçirilib. Çin Xalq Respublikasının qlobal güc mərkəzlərindən biri olduğunu tədbir iştirakçıları Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunun lider dövləti kimi müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində mövqelərini möhkəmləndirdiyini diqqətə çatdırıblar. Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Çin Kommunist Partiyası arasında səmərəli, qarşılıqlı faydalı və çoxşaxəli əlaqələrin mövcud olduğunu qeyd edən çıxışçılar perspektiv əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsinin aparılmasının mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini vurğulayıblar.

Fəal siyasi dialoq və davamlı diplomatik təmaslar fonunda son olaraq 2024-cü ilin iyunun 3-də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə"nin qəbulu müstəqil siyasət həyata keçirən iki dövlətin ortaq iradəsinə ifadə etməklə gələcəyə yönəlik çox önəmli addım kimi böyük əhəmiyyətə malikdir. Bəyannamədə qeyd edildiyi kimi, tərəflər siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə əməkdaşlığı genişləndirməyə, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı fəaliyyəti gücləndirməyə, iki ölkənin ümumi maraqlarını birgə qorumağa, həmçinin regional və global sülh, sabitlik və inkişaf fəaliyyətini irəlilətməyə dair razılıq əldə ediblər. Bu, Azərbaycan ilə Çinin bir-birini prioritet və eti-

barlı tərəfdaş hesab edərək strateji hədəflərini ardıcıl olaraq gerçəkləşdirmək əzmini göstərir.

Dünyada yüksək nüfuzə malik olan dövlətlər kimi Azərbaycan ilə Çin beynəlxalq müstəvidə əməkdaşlığı xüsusi diqqət mərkəzində saxlamaqla bir-birinin maraqlarının qorunmasına böyük önəm verirlər. BMT Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvündən biri olan Çin Xalq Respublikasının Azərbaycanın haqlı və ədalətli mövqeyini müdafiə etməsi xalqımız tərəfindən yüksək dəyərləndirilir. Çinin ölkəmizin BRICS platformasında təmsilçiliyinə və Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ilə əlaqələrinin inkişafına dəstək göstərməsi isə daha bir səmimi dostluq və tərəfdaşlıq nümunəsidir.

Çinin Avropaya yönələn strateji kommunikasiyalarının əksəriyyəti bir yol layihəsi çərçivəsində Azərbaycan üzərindən Qərbə yönəlir. Ukrayna böhranı və Qırmızı dənizdə husilərin yük gəmilərinə hücumları Pekini Çinin əsas ticarət tərəfdaşı olan Aİ-yə yeni ticarət yolları axtarmağa vadar edir. Donald Tramp Çini tariflərlə Amerika bazarlarından sıxışdırmağa davam edərsə, bu vəzifə daha da aktuallaşacaq. Çin, Qırğızıstan və Özbəkistan dekabr ayında Xəzər dənizi, Azərbaycan və Türkiyə üzərindən keçərək Çini Avropaya logistik baxımdan yaxınlaşdıracaq dəmir yolunun tikintisinə başlayacaqlarını açıqlamışdı.

"The Economist" jurnalı yazır ki, yeni dəmir yolu xətti haqqında söhbət 30 il əvvəl başlayıb. Planın həyata keçirilməsi ilə bağlı qərar yalnız Ukraynada müharibə başlayan dan sonra qəbul edilib. Bundan əvvəl Çindən Avropaya gedən əsas dəmir yolu xətti Rusiyadan, bəzən də Qazaxıstandan keçirdi. Ukraynadakı hərbi münaqişə mənzərəni dəyişib. Yüklərin təhlükəsiz daşınmasından əmin olmayan və sığortanın bahalaşmasından narazı olan Avropa daşıyıcıları bu marşrutdan yayınmağa başladılar. Rusiyaya qarşı tətbiq edilən sanksiyalar da malların Rusiya üzərindən çatdırılma müddətinin artmasına səbəb olub. Yük şirkətləri yükləri Qazaxıstanın Xəzər dənizindəki limanlarına yönləndirməyə başladılar, yəni "Orta Dəhliz" adlanan "Transxəzər marşrutundan" istifadə etməyə başladılar. Bura Qırğızıstan və Özbəkistandan keçən xətti də əlavə etsək, Avropaya gedən "Orta Dəhliz" daha da qısalacaq. 2024-cü ilin iyununda Çin hökuməti bu ölkələrlə 520 km dəmir yolu xəttinin çəkilməsi ilə bağlı müqavilə imzalayıb.

Avropaya ixracə gəldikdə, Çin ən yaxşı dostundan asılı olmamağa üstünlük verir. Çinlilər "Kəmə və Yol" təşəbbüsü əsasında dost ölkələri qlobal infrastrukturun qurulmasında əsas komponenti kimi görürlər. Bu təşəbbüs 2013-cü ildə Çinin lideri olan Si Cinpin tərəfindən irəli sürülüb. Üstəlik, bunun motivlərindən biri də Orta Asiya ilə dəmir yolu əlaqələrini genişləndirmək istəyi idi. Axı ABŞ-la müharibə olarsa, Çini enerji resursları və xammalla təmin edə bilərdilər. İndi Çinin "Orta Dəhliz"lə bağlı həvəsi onun ixracı artırmaq istəyini artırır. Axı bu, iqtisadiyyatın hərəkətverici qüvvəsidir. İqtisadi artımın qeyri-sabit olduğu şəraitdə onun qorunub saxlanması xüsusilə vacibdir.

Qırğızıstan və Özbəkistandan keçən dəmir yolunun tikintisi bir neçə il çəkəcək. Bişkekənd verilən məlumata görə, Çin Qırğızıstana 2,35 milyard dollar kredit verib. "Orta Dəhliz" in keçdiyi ölkələr və Çin onu təkmilləşdirməyə çalışır. Orta dəhliz Rusiyadan keçən marşrutdan qısadır, malların çatdırılması daha az vaxt aparır. Yükləri Xəzər dənizi və Qara dənizlə ünvanlarına çatdırmaq asandır. Bununla belə, Çin üçün "Orta Dəhliz" marşrut yüklərin daşınması üçün əsas kanala çevrilir və strateji əhəmiyyət kəsb edir.

V.VƏLİYEV

Böyük Qayıdış: yurdlarımıza dönüş

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2020-ci ildə 44 gün davam edən Vətən müharibəsində tarixi qələbədən dərhal sonra Ermənistan tərəfindən vandallığa məruz qalan ərazilərimizdə bərpa və yenidənqurma işləri başladı. Dağıdılmış kəndlərin və şəhərlərin yerində qısa müddətdə "ağıllı kənd"lərin təməli qoyuldu. Əzəli sakinlərimiz doğma torpaqlarına qayıdırlar və Böyük Qayıdış davam etməkdədir.

Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə ümumilikdə 70 ailə (238 nəfər) köçürülüb

birinci sakin qrupu köçürülmüşdür. İlk mərhələdə kəndə köçənlər Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində müvəqqəti olaraq yataqxanalarda, sanatoriyalarda və inzibati binalarda məskunlaşmış keçmiş məcburi köçkün ailələri olmuşdur. 2025-ci il martın 6-da Həsənriz kəndinə daha 75 nəfərdən ibarət 25 ailə köçürülmüşdür. Onlar kənddə yeni inşa edilmiş fərdi yaşayış evlərinə yerləşdirilmişlər. 2025-ci ilin mart ayına olan məlumata görə, ümumilikdə kəndə 166 nəfərdən ibarət 50 ailə köçürülmüşdür. İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı çərçivəsində

Ərazisi 6 hektar olan kompleksdəki 16 kot-tec və 2 mərtəbəli hotel binasında əsaslı təmir işləri aparılıb. "Burada yaşamaq üçün bütün şərait var. Evlər çox gözəl, geniş, işıqlı evlərdir. Təbiət də təbii olaraq bu bölgəyə əlavə dəyər verir. Gözəl su anbarının yanında yaşamaq, əlbəttə ki, adamın zövqünü oxşayır. Ona görə burada yaxşı, rahat yaşamaq, işləmək üçün bütün imkanlar var və şadam ki, artıq Suqovuşan kəndində də keçmiş köçkünlər yerləşirlər", - deyə Prezident bildirib. Suqovuşan İkinci Qarabağ müharibəsinin ilk həftəsində işğalçılardan azad edilib. Suqovuşan Azərbaycan Ordusu üçün çox böyük strateji əhəmiyyətə malik ərazilərdən idi. Suqovuşanın azad edilməsi ilə mühüm əhəmiyyətə malik təminat yolları Azərbaycanın nəzarətinə keçdi. Bu döyüşlərdə Ermənistan ordusu xeyli canlı qüvvə və texnika itirdi. Suqovuşan strateji baxımdan çox əhəmiyyətli olduğundan bu yaşayış məntəqəsinin azad edilməsi Azərbaycan Ordusuna ətrafdakı əraziləri nəzarətdə mühüm rol oynadı. "Bu kənd İkinci Qarabağ müharibəsinin ilk həftəsində işğalçılardan azad edilmişdir. Bu, bizim birinci əhəmiyyətli

SEPARATÇILARIN QOVULMASI İLƏ ÖLKƏMİZİN SUVERENLİYİ VƏ ƏRAZİ BÜTÖVLÜYÜ TAM BƏRPA OLUNDU

Xatırladaq ki, Azərbaycan Ordusu anti-terror tədbirlərinin qarşısını alaraq tariximizə uğurlar həkk etdi. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə ərzində keçirilən əməliyyatın əsas məqsədi Qarabağda qanunsuz yerləşdirilmiş erməni silahlı qüvvələrinin zərərsizləşdirilməsi, onların hərbi obyektlərinin məhv edilməsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tam təmin olunması idi. Əməliyyat zamanı Azərbaycan Ordusu müasir hərbi texnika və yüksək dəqiqliklik vasitələrdən istifadə edərək strateji mövqelərdə yerləşdirilmiş qanunsuz erməni silahlı qüvvələrini sıradan çıxardı. Beləliklə, Ağdərə, Xoçavənd, Xocalı və Xankəndidən separatçıların qovulması ilə ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü tam bərpa olundu. Tədbir zamanı şanlı ordumuz tərəfindən mülki əhali və infrastruktur obyektləri qətiyyənlə hədəf alınmamış, yalnız legitim hərbi hədəflər sıradan çıxarılmışdır. Bütün bu tədbirlər sübut edir ki, Azərbaycan dövləti hər zaman erməni əsilli əhalisinin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün tədbirlər görməyə hazırdır.

HƏDƏFLƏRƏ ÇATMAĞA XİDMƏT EDƏN MÜHÜM SƏNƏD

Məlumdur ki, ərazilərdə təhlükəsiz yaşayışı və dövlət idarəetməsini təşkil etmək, şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məntəqələrinin tikintisini və dayanıqlı infrastrukturla təminatını həyata keçirmək, müasir standartlara uyğun xidmətlərin yaradılmasını təmin etmək, ərazilərdə məskunlaşacaq əhalinin sosial müdafiəsini gücləndirmək, əhalinin məşğulluq imkanlarını artırmaq, dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafı təmin etmək və s. məqsədi ilə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. İşğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış Azərbaycanın 2030-cu ilədək beş Milli Prioritetindən biri kimi müəyyən olunub. Bu Milli Prioritetlərə əsaslanan "Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası" yeni inkişaf mərhələsindəki hədəflərə çatmağa xidmət edən mühüm sənəddir. I Dövlət Proqramına uyğun olaraq, işğaldan azad olunmuş ərazilərin yenidən qurulması, dayanıqlı inkişafı və həmin ərazilərdə yüksək həyat səviyyəsinin təminatı üçün genişmiqyaslı bərpa-quruculuq işləri həyata keçirilir.

ətli uğurlarımızdan, hərbi qələbələrımızdən biri idi. Bildiyiniz kimi, 44 gün ərzində bizim Ordumuz, bütün Silahlı Qüvvələrimiz ancaq irəliyə gedirdi və hər bir kəndin, hər bir qəsəbənin azad olunması Ordumuza, bütün xalqımıza əlavə ruh verirdi. Özü də böyük yaşayış məntəqəsinin işğalçılardan azad edilməsi xüsusi əhəmiyyətə malik idi", - deyə Prezident diqqətə çatdırıb: "Suqovuşan kəndi birinci kənd idi ki, işğalçılardan azad edildi. Təkcə bununla bu kəndin əhəmiyyəti məhdudlaşmır. Çünki bildiyiniz kimi, bunun çox böyük strateji əhəmiyyəti var. Bax, bu kəndin ətrafında və su anbarının ətrafında yerləşən bütün mövqelərdə qanunsuz silahlı birləşmələr, Ermənistan ordusunun şəxsi heyəti yerləşmişdi".

də Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə bir müddətdir mərhələli şəkildə köç davam edir. Aprelin 11-də 72 nəfərdən ibarət 20 ailə olmaqla yurd yerlərinə köçürülüb. Bu gün də daxil olmaqla kəndə ümumilikdə 70 ailə (238 nəfər) köçürülüb. Aprel ayının sonundakı daha 40 ailə bura köç edəcək. Kənddə yenidənqurma, tikinti və bərpa işləri də gedir. Həsənriz kəndində bütün sosial və kommunal xidmətlər yenidən qurulub. Kənd fasiləsiz olaraq elektrik enerjisi, içməli su və təbii qazla təmin edilib.

"RAHAT YAŞAMAQ, İSLƏMƏK ÜÇÜN BÜTÜN İMKANLAR VAR"

Qeyd edək ki, Ağdərə rayonunun Suqovuşan kəndində də yeni həyat başlayıb. Vurğulamaq yerinə düşər ki, kəndə köçlə bağlı ümumilikdə 180 ailə (591 nəfər) siyahıya alınıb. 2,3 hektar sahədə yaradılan kompleks 5 mərtəbəli olmaqla 5 yaşayış binasından ibarətdir. Bu binalarda ümumilikdə bir, iki, üç və dördotaqlı 190 mənzil var.

Kənddə yarasız vəziyyətdə olan 144 şagird yerlik tam orta məktəbin binasında da əsaslı təmir işləri aparılıb. Bundan əlavə, ümumi gücü 7,8 meqavatt olan "Suqovuşan-1" və "Suqovuşan-2" Kiçik Su Elektrik stansiyaları yenidənqurmadan sonra istifadəyə verilib. Suqovuşanda "istirahət kompleksi layihəsi" icra olunub.

Zəfər qazanmağımızdan 4 ildən artıq bir müddət keçsə də görülən işlərin miqyası genişdir. Sürətlə aparılan işlər və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bu ərazilərə mütəmadi olaraq səfər etməsi, eləcə də imzaladığı sərəncamlar, verdiyi tapşırıq və qərarlar Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun sürətlə və keyfiyyətli yenidən qurulmasında özünü göstərir. Azərbaycanın iqtisadi gücü işğaldan azad olunan ərazilərdə yeni həyatın başlanmasına imkan verir. Dayanıqlı sülhə, tərəqqiyə əsaslanan Azərbaycan Vətən müharibəsindən ötən müddətdə azad olunmuş ərazilərin minalardan və partlamamış hərbi sursatdan təmizlənməsi, müasir yaşayış, istehsal və xidmət infrastrukturunun qurulması istiqamətində kifayət qədər layihələri həyata keçirib. Eləcə də nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin bərpası, xüsusilə Zəngəzur dəhlizinin açılması istiqamətində mühüm işlər görüldü. İşğaldan azad olunan ərazilərimiz kimi, Ağdərə də yeni dövrünü - abadlıq-quruculuq dövrünü yaşayır. Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə növbəti köç prosesi gerçəkləşib. Qeyd edək ki, Həsənriz kəndi İkinci Qarabağ müharibəsinin nəticələrinə əsasən, Rusiya sülhməramlı kontingentinin nəzarətində idi. 2023-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi antiterror əməliyyatı nəticəsində Həsənriz kəndi Azərbaycanın nəzarətinə qayıtmışdır. 5 dekabr 2023-cü ildə kənd Ağdərə rayonunun tərkibinə daxil edilib. Həsənriz kəndində təxminən 500-cü ildə tikilmiş Alban məbədi yerləşir.

MƏRHƏLƏLİ ŞƏKİLDƏ DAVAM EDƏN KÖÇ KARVANLARI

2025-ci il martın 3-də Ağdərə rayonunun Həsənriz kəndinə ilk köç karvanı çərçivəsində 25 ailədən ibarət, ümumilikdə 91 nəfərlik

Zümrüd BAYRAMOVA

Hisə verilmiş ət məhsulları alarkən nələrə diqqət etməliyik?

“Hisə verilmiş ət məhsulları uzun illərdir ki, həm dadına görə, həm də saxlanma müddətinin uzun olması səbəbindən geniş şəkildə istehlak olunur. Lakin sağlamlıq və təhlükəsizlik baxımından bu məhsulları alarkən müəyyən məqamlara xüsusi diqqət yetirilməlidir. İstehlakçı olaraq düzgün seçim etmək üçün aşağıdakı nüanslara diqqət yetirməyiniz tövsiyə olunur”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında diyetoloq Ceyhunə Yusifova deyib.

DIYETOLOQ AÇIQLADI

qət yetirin. Soyuducuda saxlanması tələb olunan məhsullar otaq temperaturunda uzun müddət qaldıqda təhlükəli ola bilər.

Məhsulun istehsalçısı və mənşəyi

Etibarlı, tanınmış brendlərin

Məhsulun görünüşü və rəngi

Hisə verilmiş ət məhsulunun rəngi təbii olmalıdır. Çox parlaq, qeyri-təbii tünd və ya açıq rənglər, tez-tez kimyəvi boyalar və ya qeyri-təbii tərkib hissələrinin istifadə olunduğunu göstərə bilər. Təbii hisə verilmiş ət məhsulları adətən açıq qəhvəyi və ya qızılımtıl rəngdə olur.

Qoxusu

Keyfiyyətli hisə verilmiş ət məhsulunun spesifik, xoş his qoxusu olmalıdır. Əgər məhsulda kəskin, turşumuş və ya kimyəvi qoxu hiss olunursa, bu, ya saxlama şəraitinin düzgün olmamasından, ya da məhsulun xarab olmasından xəbər verir.

Tərkibinə diqqət edin

Məhsulun etiketini diqqətlə oxuyun. Təbii şəkildə hisə verilmiş məhsullar üstünlük təşkil etməlidir. Tərkibində natrium nitrit, süni dadlandırıcılar, konservantlar və aromatizatorlar çox olan məhsullardan uzaq durmaq məsləhətdir. Ən yaxşı seçim — “təbii hisə verilmiş” qeyd olunan məhsullardır.

Saxlama şəraiti və istifadə müddəti

Hisə verilmiş məhsullar da müəyyən müddət ərzində istifadə edilməlidir. İstifadə müddəti və saxlanma qaydalarına mütləq diqqət

məhsullarına üstünlük verin. Kiçik sexlərdə və ya nəzarətsiz şəraitdə istehsal olunan hisə verilmiş ətərdə gigiyena və təhlükəsizlik standartları qorunmaya bilər.

Vacibdir: Hisə verilmə üsulu

Qeyd etmək lazımdır ki, iki cür hisə verilmə üsulu mövcuddur: isti və soyuq. İsti üsulla məhsul daha tez hazır olur, lakin daha az saxlanma müddətinə malikdir. Soyuq üsulla hisə verilmiş məhsullar isə daha uzun müddət saxlanıla bilər, lakin texnologiya baxımından daha mürəkkəbdir və keyfiyyəti daha yüksək sayılır.

Qiymət faktoru

Çox ucuz qiymətə təklif olunan məhsullardan ehtiyatlı olmaq lazımdır. Keyfiyyətli hisə verilmiş ət məhsulları ucuz başa gəlmir. Ucuz məhsullarda çox vaxt ət yerinə daha çox əlavə maddələr və doldurucular istifadə edilir.

Nəticə olaraq:

Hisə verilmiş ət məhsulları seçərkən diqqətli olmaq sağlamlılığınızı qorumaq baxımından olduqca vacibdir. Doğru seçim yalnız dad deyil, eyni zamanda qida təhlükəsizliyi deməkdir. Məhsulun keyfiyyətinə, tərkibinə, istehsal şəraitinə və saxlama qaydalarına diqqət edərək, həm dadlı, həm də təhlükəsiz seçim edə bilərsiniz.”

Ayşən Vəli

Milli Şura fəaliyyətini “dondurur”

Hər bir insan öz əməlinə, fəaliyyətinə görə mükafatını və ya tənqidini qazanır. Ona görə də, hər bir insan atdığı addımlarına, etdiyi əməllərinə, danışdığı sözlərinə xüsusi fikir verməlidir. Təəssüf ki, vacib hesab olunan həyatı məsələlərə insan olan bəşər övladı əksər hallarda riayət etmir. Xüsusilə də, siyasətdə olub, siyasi fəaliyyətlə məşğul olduqlarını iddia edən kəslər var ki, sözdə milli və dövlətçilik maraqlarına uyğun siyasət yürütdüklərini iddia etsələr də, əməli fəaliyyətlərində öz mənafeələrinə, bəzən isə hansısa kənar qüvvələrin istək və tələblərinə uyğun fəaliyyət göstərirlər.

qrantdan onlara da verir. Bu işə utancvericidir. Çünki özünə hörmət etməyi bacaran şəxs kiminsə tapşırıqlarına boyun əyib, trolluq etməz.

Ə.Kərimlinin cəhdləri uğursuzluğa düçar olur

Bugünkü hər kəsə gün kimi aydın olan realıq ondan ibarətdir ki, dəstəbaşı Ə.Kərimlinin və trollarının ölkəmizdə təxribatlar törətmək, görülməli fundamental sosial, iqtisadi, hərbi, siyasi uğurları heçə endirmək cəhdləri uğursuzluğa düçar olur. Bunu əyani şəkildə azad və demokratik şəkildə

Azərbaycanın siyasi səhnəsində yer alan siyasətçilərin, əsasən də partiya sədrlərinin siyasi arenadakı mövqelərini və fəaliyyətlərini səthi də olsa saf-çürük edilə, kifayət qədər qaranlıq məsələlərə, sual doğuran fəaliyyətlərə aydınlıq gətirilə bilər. Məlum olar ki, bəzi siyasətçilər, xüsusilə də, AXCP, Müsavat, Milli Şura kimi qurumların baş bilənləri üzde dövlətə, dövləti maraqlara uyğun siyasət yürütdüklərini deyirlərsə, alt qatda min bir hiylə qurmaqla erməni diasporasının mənafeyini əks etdirən siyasət aparırlar. Dəfələrlə iş başında yaxalansalar da, səhvlərindən nəticə çıxarmayıblar. Əksinə, yeni bicliklər və ağılagəlməz fənkirliklərlə əməllərini davam etdiriblər. Bu da onların xarici qrantlara sevdalı olduqlarını göstərir. Baxmayaraq ki, ictimaiyyət onları satqın və xəyanətkar fəaliyyətlərinə görə tənqid edir, iradlar səsləndirirlər. Bu azmış kimi, AXCP, Müsavat, Milli Şuranın sırası üzvləri cəmiyyətlə hamrılıq nümayiş etdirərək, Əli Kərimliyə, Cəmil Həsəniyə, Müsavatın keçmiş və indiki başqanları İsa Qəmbərin, Arif Hacılinin satqın fəaliyyətlərinə ciddi şəkildə narazılıqlarını bildirirlər. Dəfələrlə narazı sırayımlar sosial şəbəkələrdə rəhbər şəxslərə qarşı sərt statuslarla, videopaylaşımlarla çıxışlar ediblər.

Milli Şura adlı “mağaza” bağlana bilər

Sırası müxalifətçilərin narazılıqlarının artması və bu narazılıqların istefalarla müşahidə olunması fonunda Milli Şuranın sədri Cəmil Həsənlini çıxılmaz duruma salıb. Vəziyyətdən çıxmaq üçün çıxış

yolları arayan C.Həsənlə Ə.Kərimli ilə söhbətlərinin birində Milli Şuranın qapadılması təklifini çatdırıb. Lakin Ə.Kərimli Milli Şuranın bağlanması qarşı çıxıb və səbəbini də yayın gəlişi ilə qurumun xətti ilə aksiyaların keçirilməsi istəyi ilə əlaqələndirib. Onu da bildirib ki, USAİD-in bağlanması ilə maliyyə imkanları məhdudlaşsa da, yeni fondlarla əməkdaşlıq əlaqələri qurmaqla Milli Şuraya qrantlar ala biləcəklər. Faktın özü təsdiq edir ki, Ə.Kərimli USAİD-in bağlanmasından sonra ciddi maliyyə itkiləri ilə üzləşsə də, yeni xətlər tapacağına ümidlərini kəsməyib. Həm də görünür ona xaricdən kimlərsə mesajlar göndərüb. Məlum həqiqət ondan ibarətdir ki, Əli Kərimli özünü gah siyasətçi, gah da blogger kimi təqdim etməyə çalışsa da, cəmiyyət onu xaricdəki anti-Azərbaycan qüvvələrin trolu olaraq tanıyır. Sadəcə, Ə.Kərimlinin digər trollardan fərqi ondan ibarətdir ki, xarici maraqlı dairələr birbaşa onunla işləyirlər. Yeni Ə.Kərimliyə maddi yardımlar göstərir və qarşılığında müəyyən işlər tələb edirlər. Bu əməkdaşlıq çərçivəsində Ə.Kərimli hər vaxtla çalışır ki, ətrafına daha çox trol toplaya bilsin. Ədalət naminə demək olar ki, qismən də olsa bu istiqamətdə məqsədinə nail ola bilib. Məram və məqsədlərini anlamayan pul hərisi olan Fuad Qəhrəmanlı, Seymur Həzi, İlham Hüseyn, Natiq Ədilov və digərləri vaxtaşırı olaraq xor dərəcəsinin banlayan üzvləri kimi Ə.Kərimlinin şər və böhtan xarakterli paylaşımlarını bəyənir və öz səhifələrində paylaşmaqla dəstəkləyirlər. Nədi-nədi Ə.Kərimli aldığı

keçirilən prezident, parlament və bələdiyyə seçkiləri zamanı görmək mümkün oldu. Boykot iddiaları iflasa uğramaqla bir daha cəmiyyətdə boşboğaz, xarici qüvvələri sözcüsü olduqlarını nümayiş etdirildi. Utanmazcasına seçkidən sonra özlərini seçkiləri yaxından izləyən və seçki prosesi ilə bağlı geniş bilgilərə malik məxluqlar kimi təqdim etməyə çalışdılar. Hətta “nəticələri tanımadıqları” barədə gülüş doğuran absurd iddia ilə çıxış etdilər. Hətta bu yöndə çal-çağır da etdilər. Hərəsi əlinə bir zurna alıb, nəzarətsiz zona hesab olunan sosial şəbəkələrdə statuslar yazdılar, videolar paylaşırdılar. Hazırda susublar, danışmırlar. Bu da ondan irəli gəlir ki, konstruktiv mövqeyə malik müxaliflərin onları lağa qoymasından, hətta fitə basmasından nəticə çıxarıblar. Düzdür, onlar ictimai rəyin iradlarından dərs götürən məxluq olmadıqlarını hər zaman nümayiş etdiriblər. Lakin susmaqla, bir növ yanlış yol tutduqlarını nümayiş etdiriblər. Xüsusilə də əksər cəbhəçilərin Ə.Kərimlinin boykot qərarını qınamaları AXCP daxilində ciddi çalxalanmalar yaradıb ki, bu da Ə.Kərimlinin onsuz da ağır olan vəziyyətinin daha da pisləşməsinə təsir edən amillərdən hesab edilir. Susqunluqla daxili vəziyyəti nizamlamağa, bir növ təlatümlü vəziyyəti sakitləşdirməyə ümid edirlər. Ancaq artıq ox yayından çıxıb, hökm sürən ağır vəziyyət AXCP və Milli Şuranın sıradan çıxması, ən azı digər partiyalara transfer edilməsi ilə nəticələnməkdir.

İLHAM ƏLİYEV

Ramil Mirzayev,
YAP Xətai rayon
təşkilatının sədri

Azərbaycanın görkəmli dövlət xadimi, Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin həyatında xüsusi yer tutan şəxsiyyətlərdən biri də onun ömür-gün yoldaşı, tanınmış alim, tibb elmləri doktoru, professor Zərifə xanım Əliyeva olmuşdur.

Zərifə Əliyeva – elmə, insanlığa və ailə dəyərlərinə sədaqət nümunəsi

Zərifə xanım öz biliyi, zəhməti, yüksək insani keyfiyyətləri və fədakar əməyi ilə təkcə yaxın ətrafının deyil, bütövlükdə Azərbaycan cəmiyyətinin dərin hörmətini və sevgisini qazanmışdır.

Zərifə Əliyeva 1923-cü ildə görkəmli ictimai-siyasi xadim Əziz Əliyevin ailəsində dünyaya göz açmış, yüksək təhsil alaraq oftalmologiya sahəsində ixtisaslaşmışdır. Onun elmi fəaliyyəti, xüsusilə peşə ilə bağlı göz xəstəliklərinin profilaktikası sahəsində apardığı tədqiqatlar, bu sahənin inkişafına ciddi töhfələr vermişdir. Alim kimi o, yalnız

nəzəri biliklərlə kifayətlənməmiş, əldə etdiyi elmi nəticələri praktikaya tətbiq etməyə xüsusi önəm vermişdir. Onun bir çox əsərləri bu gün də oftalmologiya sahəsində çalışan mütəxəssislər üçün əvəzsiz vəsait olaraq qalır.

Zərifə xanımın şəxsi keyfiyyətləri, insanlara olan münasibəti, işinə olan məsuliyyəti və vicdanlı yanaşması onu həmkarları və pasiyentləri arasında nüfuzlu bir şəxsiyyətə çevirmişdi. O, daim tibb elminin inkişafı üçün çalışmış, eyni zamanda gənc kadrların hazırlanmasında mühüm rol oynamışdır.

Onun rəhbərliyi altında onlarla gənc alim yetişmiş, bu gün həmin kadrlar ölkəmizin səhiyyə sistemində uğurla fəaliyyət göstərirlər.

Ulu Öndər Heydər Əliyev Zərifə xanımı təkcə ömür-gün yoldaşı kimi deyil, həm də elmə, cəmiyyətə və ailəyə bağlı bir insan kimi yüksək qiymətləndirirdi. Ulu Öndər dəfələrlə vurğulamışdır ki, Zərifə xanımın ona mənəvi dayaq olması, çətin və məsuliyyətli dövrlərdə onu dəstəkləməsi həyatında mühüm rol oynamışdır. Onun müdrikliyi, təmkinliyi və zərifliyi ailə mühitində sabitlik, mehribanlıq və qarşılıqlı anlayış yaratmışdır.

Zərifə Əliyevanın vəfatı yalnız ailəsi üçün deyil, Azərbaycan elmi və səhiyyəsi üçün də böyük itkidir. Lakin onun zəngin irsi, elmə və insanlığa həsr etdiyi ömür yolu bu gün də yaşayır, gənc nəsillər üçün örnək təşkil edir. Onun xatirəsi Azərbaycan xalqının qəlbində daim əziz tutulur. Zərifə xanım Əliyeva öz həyat və fəaliyyət nümunəsi ilə bir daha sübut etdi ki, elm, fədakarlıq və insani dəyərlərə sədaqət insanı əbədiyaşar edir.

Qarşılıqlı inamsızlıq, yoxsa...

Bu gün Azərbaycanın irəli sürdüyü prinsiplər əsasında Ermənistanla sülh danışıqları davam etdirilir. Sülh gündəliyi Azərbaycanın səyləri nəticəsində addım-addım irəliləyə aparılır. Ermənistan münafiqlikə mərkəzi olmaq qədər həvəsli görünür, ya da bunu bəzi beynəlxalq güclərin təhriki ilə edir. Sülh prosesinin bir addımlığında sərgilənən mövqe bir daha Qərbi dairələrinin bölgədə sabitlik istəmədiklərini açıq göstərir. Ermənistanın silah tedarikü, şərti sərhədlərimizə topladığı casus şəbəkəsi regiondakı mürəkkəb problemlərin həllini daha da çətinləşdirir, sülhə ağır zərbə vurur.

Ermənistan Xarici Kəşfiyyat Xidməti Azərbaycan hərbiçilərinin sərhəddə toplanması ilə bağlı məlumatı şərh etməkdən imtina edib. "Məlumatlar məxfidir. Ona görə də bizim onları sizə təqdim etmək hüququmuz yoxdur", - departamentin rəhbəri Kristine Qriqoryan Sputnik Ermənistanın sorğusuna cavab olaraq bildirib.

Öz növbəsində Ermənistan parlamentinin vitse-spikeri Akop Arşakyan Daşkənddə Parlamentlərarası İttifaqın 150-ci Assambleyası çərçivəsində ATƏT Parlament Assambleyasının prezidenti Pia Kauma ilə görüşüb. Arşakyan Kaumaya bildirib ki, "sülh sazişinin mətni üzrə danışıqların yekunlaşmasına baxmayaraq, Azərbaycan ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılması və fəaliyyətinin dayandırılması da daxil olmaqla əlavə ilkin şərtlər irəli sürür, həmçinin onun imzalanmasını ləngitmək üçün süni səbəblər axtarır". Kauma

Azərbaycan və Ermənistan Cənubi Qafqaz regionundakı vəziyyətə kökündən fərqli baxışlara malikdir

münasibətlər kimi ola bilərdi. Əslində, İlham Əliyevin fikrincə, Ermənistan özünü Azərbaycanın enerji resursları və nəqliyyat marşrutları üçün mühüm tranzit

lıdır ki, Cənubi Qafqaz enerji və ticarət yollarının keçdiyi mühüm regiondur", - deyərək bildirib. Eyni zamanda o qeyd edib ki, İrəvan öz Konstitusiyasını dəyişmədən Bakı ilə sülh müqaviləsi imzalaya bilməyəcək, çünki orada "Dağlıq Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi" nə işarə var.

Bu arada, Ermənistan və İran silahlı qüvvələri aprelin 9-dan 10-dək sərhəddə birgə təlimlər keçirib. İran İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusunun Quru Qoşunları komandanının müavini Vəliollah Mani bildirib ki, manevrlər Cənubi Qafqazda "davamlı sülhə uyğun" həyata keçirilib. Bundan əlavə, Al-nin Monitoring Missiyası Ermənistan-Azərbaycan sərhədində gecə patrullarının sayını artırıb. "Müşahidəçilərimiz gecə-gündüz daimi mövcudluğu təmin etməklə gecə-gündüz əlaqə saxlayırlar", - missiyanın mətbuat xidməti qeyd edib.

Qərar Ermənistan-Azərbaycan sərhədində atışmalarla bağlı xəbərlərin artması fonunda qəbul edilib. Maraqlıdır ki, Bakı və İrəvan sülh müqaviləsinin mətni üzərində razılığa gəldiklərini bəyan etdikdən dərhal sonra vəziyyət gərginləşib. Eyni zamanda,

Bu gün Azərbaycan hakimiyyətinin Cənubi Qafqaza sülh gətirmək istəyinə Ermənistanın baxışları fərqlidir. Bakıda iddia edirlər ki, Qarabağ problemi olmasaydı, İrəvanla dostluq Tiflisdən pis olmazdı. Ermənilər isə öz növbəsində Azərbaycan tərəfinin guya sülh müqaviləsinin imzalanmasını süni şəkildə gecikdirdiyini deyirlər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bildirib ki, Bakı Ermənistanla etimadın yaradılması istiqamətində addımlar atmağa hazırdır. O, bu barədə Azərbaycan Diplomatiya Akademiyasında keçirilən "Yeni dünya düzəninə doğru" beynəlxalq forumda çıxışı zamanı deyib. İlham Əliyevin fikrincə, bu, əvvəllər də baş verə bilərdi, lakin yüz minlərlə azərbaycanlının əzab-əziyyət çəkəməsinə, itkilərinə, məhrumiyyətlərinə səbəb olan Qarabağ probleminin həll olunmaması dialeloqa mane olub.

Azərbaycan Prezidenti hesab edir ki, bu olmasaydı, İrəvanla Bakı arasındakı münasibətlər indi Bakı ilə Tbilisi arasındakı

ölkəyə çevrilmək imkanından məhrum edib. Eyni zamanda İlham Əliyev etiraf edib ki, o, iki ölkənin dərhal necə dostluq münasibətləri qura biləcəyini təsəvvür edə bilməz. Xüsusən də hər hansı iqtisadi inteqrasiyadan danışmaq tezdir. "Lakin biz etimadın yaradılması istiqamətində kiçik addımlar atmağa hazırıq" deyərək bildirib.

Eyni zamanda, onun fikrincə, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin fəal inkişafı "hərbi baxımdan tamamilə başa düşüləndir". Digər məsələlərlə yanaşı, o, bunu Ermənistanın müdafiə qabiliyyətini gücləndirməyə çalışması ilə əsaslandırır. "Biz ərazi bütövlüyümüzü, suverenliyimizi bərpa etdik, separatizmə son qoyduq və sərhədlərimizi nəzarətə götürdük. Bizim üçün isə bu sual bağlıdır. Amma bu o demək deyil ki, biz potensial təhlükələrə və potensial təhlükələrə sadəcə etinasızlıq göstərəcəyik".

Azərbaycan dövlət başçısının mövqeyini Türkiyə prezidentinin baş müşaviri Çağrı Erhan da dəstəkləyib. "Ermənistan anlama-

regionda sülhün bərqərar olması üçün Cənubi Qafqaza səfər edəcəyinə söz verib.

Politoloq İlqar Vəlizadə bildirib ki, Bakı tərəfindən dialoqun qurulması və qarşılıqlı addımların mümkünlüyünə inanır. Amma bunun üçün İrəvan ilk növbədə Azərbaycanın sülh müqaviləsi imzalamaq şərtlərini yerinə yetirməlidir. Bundan sonra ölkələr arasında diplomatik əlaqələr qurulacaq və Azərbaycan hakimiyyəti qonşularına qarşı yeni addımlar ata biləcək. "İndiki mərhələdə Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri kimi necə ola biləcəyini təsəvvür etmək çətinidir. Bununla belə, ermənilər Azərbaycan və İran arasındakı əlaqələri rəhbər götürə bilərlər. Bizim siyasətdə hələ də mübahisəli məsələlər var, amma bütövlükdə iqtisadiyyatda biz qarşılıqlı anlaşma əldə edə bilmişik", - Vəlizadə deyib.

V.VƏLİYEV

Azərbaycan: mükəmməl yol infrastrukturunu təminatına malik ölkə

Azərbaycanda yol infrastrukturunun inkişafı dövlətin əsas prioritetlərindən birinə çevrilib. Belə ki, son illər paytaxt Bakıda və rayonlarda yol infrastrukturunun genişləndirilməsi ilə bağlı mühüm tədbirlər görülür. Həyata keçirilən məqsədyönlü işlər nəticəsində yol-nəqliyyat kompleksinin ayrı-ayrı qurğuları yüksək keyfiyyətlə tikilərək istismara verilir. Yol-nəqliyyat sisteminin təkmilləşdirilməsi sosial-önümlü tədbirlər olmaqla yanaşı, ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin də göstəricisidir.

Azərbaycan bu gün Avrasiya məkanında dinamik innovativ inkişaf edən lider dövlət, həm də iki qitə arasında mühüm və ən əlverişli nəqliyyat mərkəzidir. Bu mövqə düzgün siyasət, gələcək perspektivi aydın müəyyənləşdirən strateji kurs və vaxtında ən optimal islahatlar keçirilməsi, müasir layihələr icra edilməsi nəticəsində qazanılıb. Azərbaycanın regionlarında, paytaxt Bakıda yol-nəqliyyat infrastrukturunu müasirləşdirilir, avtomobil yolları şəbəkəsi yenidən qurulur.

Müasir infrastruktur, yol olmasa, iqtisadiyyat inkişaf edə bilməz. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsinə uyğun olaraq müəyyənləşdirilən, Azərbaycanı müasir infrastruktur təminatına malik ölkəyə çevirməklə bağlı strategiyada yol infrastrukturunun yenilənməsinə xüsusi önəm verilir. Vətəndaşların rahat və maneəsiz gediş-gəlişini təmin etmək, səmimiyyət və yükdaşımalarını asanlaşdırmaq, həmçinin insanların həyat şəraitini yaxşılaşdırmaq, ümumilikdə yol infrastrukturunu yenidən qurmaqla bağlı dəfələrlə Sərəncam imzalanıb. Azərbaycanın bütün dünya üçün nümunə göstərilən dinamik sosial-iqtisadi inkişaf modelindən söhbət açarkən ölkədə güclü infrastruktur yaradılmasına böyük diqqət göstərildiyini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanı hər cəhətdən müasir ölkəyə çevirmək yolunda müəyyənləşdirdiyi strategiyaya uyğun olaraq ardıcıl surətdə həyata keçirilən layihələr sayəsində istər paytaxt Bakıda, istərsə də regionlarda sosial və iqtisadi sektorlara aid infrastrukturun, o cümlədən yolların yenilənməsi istiqamətində böyük işlər görülüb. Bunun sayəsində də hazırda Azərbaycan

mükəmməl yol infrastrukturunu təminatına malik ölkəyə çevrilib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırıq və göstərişlərinə əsasən son illərdə ölkəmizdə yollarının yenidən qurulması, mövcud yolların müasir səviyyəyə çatdırılması istiqamətində çox mühüm layihələr

icra olunub. Azərbaycanın regionlarında, paytaxt Bakıda yol-nəqliyyat infrastrukturunu müasirləşdirilir, avtomobil yolları şəbəkəsi yenidən qurulur. Yeni yolötürücüləri, körpülər, tunellər, yerüstü və yeraltı piyada keçidləri inşa edilir. Təbii ki, nəqliyyat-yol infrastrukturunun inkişafı və yenilənməsi hər bir ölkənin iqtisadi qüdrətinin göstəricisidir. Ölkənin istehsal və sənayenin bütün sahələrinin inkişafı birbaşa olaraq yol ötürüyünün hansı vəziyyətdə olmasından asılıdır.

727 ƏDƏD İNŞA EDİLMİŞ KÖRPÜ VƏ YOL ÖTÜRÜCÜLƏRİ

2004-2024-cü illərdə tikilən, yenidən qurulan və təmir olunan avtomobil yolları, prospekt və küçələr 20767- kmdir. 2004-2024-cü illərdə inşa edilmiş körpü və yol ötürücüləri 727 ədəddir. Bu illər ərzində inşa edilmiş yeraltı və yerüstü piyada keçidlərinin sayı isə 163-dür. Qeyd olunan rəqəmlər yol infrastrukturunun inkişafı ilə

bağlı çox məqamları özündə əks etdirir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi dövründə yol təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı qəbul edilmiş proqramlar çərçivəsində aparılan uğurlu islahatlar nəticəsində, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə tikintisi başa çatmış avtomobil yolları da nəzərə alınmaqla, I texniki dərəcəli avtomobil yollarının uzunluğu 12 dəfəyədək artdı. Hazırda I texniki dərəcəli avtomobil yollarının ümumi uzunluğu 2189 km təşkil edir. Sözsüz ki, bu inkişaf, ticarət və daşınma sistemlərinə birbaşa təsir edir. Yeni və yüksək keyfiyyətli yollar, məhsul və xidmətlərin daha sürətli və səmərəli daşınmasına imkan verir. Prezident İlham Əliyev bu inkişafın, Azərbaycanın beynəlxalq bazarlara daha yaxın olmasına və iqtisadiyyatın böyüməsinə böyük təsir etdiyini qeyd etmişdir.

QARABAĞIN VƏ ŞƏRQİ ZƏNGƏZURUN GƏLƏCƏK İNKİŞAF PLANLARININ HƏYATA KEÇİRİLMƏSİNƏ TÖHFƏ

Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığımız qələbə, Azərbaycanda yol-nəqliyyat məsələləri ilə bağlı vəzifələri və hədəfləri də yenilədi. Bu gün işğaldan azad edilmiş ərazilərdə dünyanın ən modern yol infrastrukturunu yaradır. Prezidentin imzaladığı müvafiq sərəncamlarla bu ərazilərdə çoxlu sayda avtomobil yollarının inşasına böyük həcmdə maliyyə vəsaitləri ayrılıb və görülən işlərin icrası daha da sürətləndirilib. Bunun nəticəsidir ki, qələbəmizin simvolu sayılan "Zəfər yolu"nın tikintisi cəmi bir ilə başa çatdırılıb və yol artıq istifadədir. Başlanğıcını Hacıqabul-Mincivan-Zəngəzur dəhlizi mag-

əsaslar yaradır və ölkəni regionda daha da gücləndirir.

Yeni yollar yalnız iqtisadiyyatı deyil, həm də sosial həyatımızı yaxşılaşdırır.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə möhtəşəm yol şəbəkəsinin yaradılması keçmiş məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qayıtmalarına, Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun gələcək inkişaf planlarının həyata keçirilməsinə töhfədir.

DAYANIQLI NƏQLİYYAT SİSTEMİ QURULUR

Məlumdur ki, "Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə dair 2025–2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi məqsədi daşıyır. İctimai nəqliyyatın əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi (yeni avtomobil yollarının tikintisi, müxtəlif səviyyəli yol qovşaqlarının inşası, avtobus və velosiped zolaqlarının çəkilməsi), alternativ nəqliyyat həllərinin (velosiped və kiçik elektrik nəqliyyat vasitələri) təşviqi, piyada hərəkətinin təşviqi, ekoloji təmiz nəqliyyat vasitələrindən istifadənin artırılması, yol hərəkəti təhlükəsizliyinin səviyyəsinin yüksəldilməsi kimi əhəmiyyətli məsələlər qeyd olunan Sənəddə əsas məqsəd olaraq qarşıya qoyulub. Sərəncama əsasən, "Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə dair 2025–2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı" Bakı şəhərinin Baş Planına (2020–2040) uyğun olaraq, Bakı şəhərinin

və ətraf ərazilərin nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsini, iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsini və insanların həyat keyfiyyətinin artırılmasını hədəfləyir. Dövlət Proqramı əhaliyə keyfiyyətli nəqliyyat xidmətləri göstərilməsi, ərazinin perspektiv inkişafı nəzərə alınmaqla yol hərəkətinin bütün iştirakçılarının təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, ümumi istifadədə olan nəqliyyat xidmətlərinin keyfiyyətinin, dayanıqlılığının və əlçatanlığının artırılması, həmçinin fərdi mobil nəqliyyat vasitələrinin, nəqliyyat və piyada infrastrukturundan istifadənin müasir tələblərə cavab verən səviyyədə təmin edilməsi və nəqliyyatda rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi prinsipləri əsasında hazırlanmışdır. Məqsəd nəqliyyat sisteminin təkmilləşdirilməsi nəzərdə tutulan Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə dayanıqlı nəqliyyat sisteminin qurulması, səmimiyyət mobilliyinin keyfiyyətinin artırılması və yol-nəqliyyat hadisələrinin, habelə ekologiyaya dəyən ziyanın həcmi azaldılması üçün zəruri tədbirlər görülməsidir.

Bu gün həqiqətən də Azərbaycanın hər bir bölgəsi özünün yeni inkişaf mərhələsini yaşayır. Ölkəmizdə bölgələrin sosial-iqtisadi inkişafı başlıca prioritetlərdən biri kimi müəyyənləşdirilib, qarşıya qoyulan hədəflərə uyğun olaraq bu istiqamətdə ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirilməsi davamlı xarakter daşıyır. İstər yeni sosial işə obyektlərinin, istərsə də digər infrastrukturların tikilməsi və yenilənməsi insanların sosial rifahının yüksəlişinə xidmət göstərir.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Qızıl və onun qadınlara FAYDALARI

Estetikadan sağlamlığa, psixoloji təsirlərdən investisiyaya qədər qızılın qadınlar üçün niyə bu qədər dəyərli olduğunu ətraflı şəkildə araşdırırıq. Qadınlar üçün qızıl yalnız estetik bir aksesuar deyil eyni zamanda sağlamlığa, əhval-ruhiyyəyə və ümumi həyat keyfiyyətinə müsbət təsirləri olan dəyərli bir metal kimi tanınır.

SİA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Qızılın qadınlar üçün estetik faydaları

Qızıl, təbii rəngi və parıltısı ilə qadınlar üçün ən çox seçilən zinet əşyası materialıdır. Estetik baxımdan verdiyi bəzi üstünlüklər bunlardır:

Təbii Parıltı və Rəng: Qızılın özünəməxsus rəngi dərinə daha canlı və sağlam göstərir. Sarı qızıl bir çox qadın üçün vazkeçilməz bir gözəllik aksesuarıdır.

Uzunmüddətli Parlaqlıq və Davamlılıq: Qızıl, digər bir çox metal kimi qaralmadığı və ya oksidləşmədiyi üçün uzun müddət ilkin parlaqlığını qoruyur. Bu da qadınların zərifliyini daimi şəkildə saxlamağa imkan verir.

Uyğunlaşma Asanlığı: Qızıl zinet əşyaları həm gündəlik, həm də xüsusi günlərdə istifadə edilə bilər və digər aksesuarlarla asanlıqla uyğunlaşdırıla bilər. Bu səbəblə qadınlar qızıl zinet əşyaları ilə bir çox fərqli stil yarada bilərlər.

Qızılın estetik mənada qadınlara verdiyi dəyər yalnız gözəlliklərini tamamlamaqla kifayətlənmir, eyni zamanda onların özlərini xüsusi hiss etməsinə də töhfə verir. Tarix boyu qızılın gözəllik və zəriflik simvolu kimi qəbul edilməsinin əsas səbəbi də məhz

budur.

Qızılın qadınlara psixoloji təsirləri

Qızıl zinet əşyaları qadınlara psixoloji baxımdan əhəmiyyətli təsir göstərir. Xüsusilə özünə güvən, xoşbəxtlik və sosial status kimi sahələrdə qızıl qadınlar üçün müsbət rol oynayır:

Özünə güvən artırır

Qızıl zinet əşyaları qadınların özlərini daha güvənli hiss etmələrinə kömək edir. Xüsusilə xüsusi günlərdə və görüşlərdə qızıl taxmaq qadınların özlərini daha yaxşı hiss etməsinə səbəb olur.

Sosial statusu yüksəldir

Qızıl tarix boyunca var-dövlət və prestij simvolu olmuşdur. Qızıl zinet əşyaları qadınların sosial statuslarını əks etdirməyə imkan verir və ətraflarında daha güclü bir təəssürat yaradır.

Xoşbəxtlik və məmnunluq Verir

Qızılın parıltısı və gözəlliyi qadınlara xoşbəxtlik hissi bəxş edir. Bir qızıl boyunbağı və ya bilərzik qadının özünü dəyərli hiss etməsinə kömək edir.

Qızıl zinet əşyaları qadınların psixoloji ehtiyaclarına cavab verən xüsusiyyətlərə malikdir və bu da qızılın qadınlar üçün niyə bu qədər xüsusi dəyər daşıdığını izah edir.

Qızılın sağlamlığa faydaları

Qızıl estetik faydalarının yanında sağlamlıq baxımından da bir sıra üstünlüklər təqdim edir:

Dəridə qan dövranını yaxşılaşdırır

Qızıl zinet əşyalarının dəridə təması qan dövranını artıraraq dəri sağlamlığını dəstəkləyir. Xüsusilə bilərzik və üzük kimi aksesuarlar bu təsiri daha çox hiss etdirir.

Allergiya riskinin aşağı olması

Qızıl, kimyəvi tərkibi baxımından allergiya yaratmayan bir metaldir. Nikel kimi dəriyə allergik təsir göstərən metallardan fərqli

olaraq, qızıl qadınlar üçün daha təhlükəsiz seçimdir.

Stresi azaldır və sakitlik Verir

Qızılın yaydığı enerjinin stres azaldığı və sakitlik verdiyi düşünülür. Bu xüsusiyyət qadınlara gündəlik həyatın gərginliyindən uzaqlaşmağa kömək edə bilər.

Müasir dövrdə sağlamlıq sektorunda da qızıla yer verilir. Bəzi tibbi cihazlarda və diş sağlamlığı sahəsində istifadə olunan qızıl, qadınlar üçün həm sağlamlıq baxımından təhlükəsiz, həm də faydalıdır.

Qızılın investisiya və iqtisadi cəhətdən dəyəri

Qızıl yalnız zinet və bəzək əşyası olaraq deyil, eyni zamanda iqtisadi bir sərvət kimi də qadınlara bir çox üstünlük təqdim edir:

Dəyər Qazanmaqda Olan Investisiya Vasitəsi:

Qızıl zamanla dəyəri artan bir mədəniyyət üçün qadınlar üçün etibarlı bir investisiya vasitəsidir.

Anında nəgd pul əldə etmə imkanı

Qızıl asanlıqla pula çevrilə bildiyi üçün qadınlara maliyyə baxımından təminat verir. Qızıl zinet əşyaları lazım olduqda tez bir şəkildə satılaraq nəgd pula çevrilə bilər.

İqtisadi püç verir

Qızıl qadınlara iqtisadi müstəqillik qazandırır. Zinet olaraq toplanan qızıllar eyni zamanda çətin günlər üçün təminat rolunu oynaya bilər.

Qadınlar qızılı həm bəzək, həm də investisiya məqsədilə istifadə etməklə iqtisadi cəhətdən də güclü bir mövqə qazanmış olurlar.

Qızılın mədəni və ənənəvi əhəmiyyəti

Qızıl bir çox mədəniyyətdə qadınlara xas bir mənaya malikdir. Xüsusilə toylar, nişanlar və xüsusi günlərdə qadınlara qızıl zinet əşyalarının hədiyyə edilməsi bir ənənəyə çevrilmişdir.

İrs kimi nəslə ötürülür:

Qızıl nəsil-dən-nəslə ötürülən bir irs olaraq qəbul edilir. Ailədəki qadınlar sahib olduqları qızılları övladlarına və ya nəvələrinə buraxırlar ki, bu da qızılın ənənəvi dəyərini artırır.

Toy və nişan mərasimlərində Hədiyyə Edilir

Qızıl toy və nişan kimi xüsusi günlərdə gəlin və bəyə zinet əşyası olaraq təqdim edilir. Bu ənənə qızılın mədəni əhəmiyyətini möhkəmləndirir.

Qadınlar arasında həmrəylik simvoludur

Bir çox cəmiyyətdə qızıl qadınların həmrəyliyinə simvollaşdırır. Toylarda və ya xüsusi günlərdə qadınlar arasında qızıl hədiyyə edilərək aralarındakı bağ gücləndirilir.

Qızıl zinet əşyası alarkən nələrə diqqət edilməlidir?

Qızıl həm investisiya, həm də estetik məqsədlərlə seçildiyi üçün alarkən diqqət yetirilməsi vacib olan bir sıra məqamlar vardır:

Qızılın əyynəmə diqqət edin

Qızılın saflıq dərəcəsini göstərən əyyar, zinetin keyfiyyətini müəyyən edir.

Əmək haqqı dəyərini nəzərə alın

Qızıl zinet əşyalarında işləmə dəyəri əhəmiyyətlidir. Əgər investisiya məqsədi ilə düşünürsünüzsə, işləmə dəyəri az olan modelləri seçə bilərsiniz.

Qızıl znet əşyalarının baxımı

Qızıl dayanıqlıq metal olsa da, zinet əşyalarının parlaqlığını qorumaq üçün mütəmadi qulluq vacibdir. Uzunmüddətli və problemlərsiz istifadə üçün:

Qızıl əşyalarınızı quru yerdə saxlayın. Onları kimyəvi maddələrdən qoruyun – parfüm, yuyucu və kosmetik vasitələrlə təmasdan çəkinin.

Yumşaq bezlə silin və ya peşəkar təmizləmə etdirin.

Ayşən Vəli

Erkən yatıb tez oyananlar: elm deyir ki...

yaradır. Beləliklə, axşam yuxunuz öz-özünə gəlir və sabah daha tez oyanırsınız.

Melatoninəndən məhrum olmaq

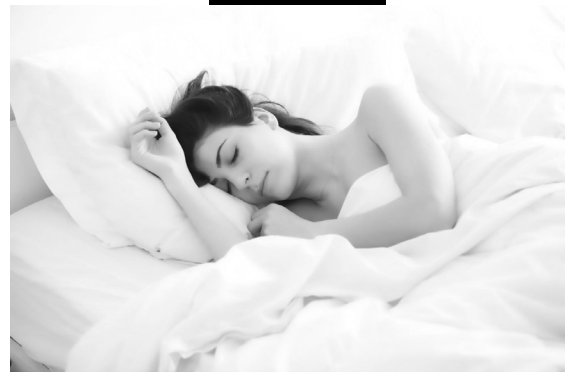
Yuxu hormonu olaraq da bilinən melatonin ifrazı axşam saat 21.00-22.00 arasında başlayır. Gecə saat 02:00 ilə 04:00 arasında ən yüksək səviyyəyə çatır. Melatonin yuxunu tənzimləməklə yanaşı, immunitet sisteminin güclənməsinə, hüceyrələrimizdən başlayaraq bədənimizin və ruhumuzun yenilənməsinə dəstək verən bir hormondur. Bu müddət ərzində oyaq olsaq, melatoninin bu gücləndirici və bərpaedici təsirindən məhrum olarıq.

Səhər tezdən durmağı bacaranlar üçün gün çox uzundur. Çünki erkən oyananda bütün işlərini vaxtında yerinə yetirirsən, tezdən durduğunuz üçün səhərin sakit vaxtlarında iş görmək daha asandır. Şəhər hələ ayılmayıb, nəqliyyatın səs-küyü başlamayıb, xaoslu gün başlamayıb. Səhər saatları diqqəti cəmləmək, səmərəli işləmək və sağlam qərarlar qəbul etmək üçün idealdır. Erkən oyanmağın ən böyük faydası bütün günü planlaşdırmağın olduqca asan olmasıdır.

Araşdırmalar göstərir ki, idman edən, sağlam qidalanan və keyfiyyətli yuxu yatan insanların depressiya riski daha azdır. Bütün bunları etmək üçün səhər tezdən durmaq kifayətdir. Səhər saatlarını yoqa, pilates və açıq havada gəzinti kimi məşğuliyyətlərə də ayıra bilərsiniz.

"British Medical Journal"-da yayımlanan bir araşdırmaya görə isə gecələr oyaq olan insanlarda infarkt riski yüksəkdir. 34 araşdırmanın ümumiləşdirilmiş nəticəsinə görə Kanadada 2010-2014-cü illər arasında infarkt hallarının 7 faizi, ifliclərin 1.6 faizinin, qan-damar problemlərinin 7.3 faizi gecə yatmayan insanlar arasında qeydə alınıb.

Dünyada bu yöndə aparılan bütün araşdırmalar gecələr yatmayan insanın beyninin tez qocalmasına səbəb olur, bu da dolayısı ilə ağılı, yaddaşını tez itirməyə səbəb olur. Fransada 3 min insan üzərində aparılan elmi təcrübə də bunu təsdiqləyir.

Könüllülərin sürətli düşünmə, qərar vermə və yaddaşı yoxlanıldıqdan sonra məlum oldu ki, gecələr oyaq qalınların normal yatanlara nisbətən yaddaşı, çevik qərar vermə qabiliyyəti zəifdir. Doğrudur, beyin təbii olaraq insan yaşlandıqda yaşlanır, amma gecə yuxusu olmayanların beyni ikiqat sürətlə yaşlanır və bu ağılı itirmə, ciddi yaddaş pozuculuqları ilə müşahidə olunan Alzheimer xəstəliyinə təkan verir.

Lalə Mehralı

Depressiya və yuxu arasında nə əlaqə var deməyin, var. Yuxusu normal olan, səhərlər erkən oyanan insanlar depressiyaya girmir. ABŞ alimləri səhər tezdən durmağın depressiya riskini əhəmiyyətli dərəcədə azaltıldığını açıqlayıb. Onlar erkən yatıb tez oyanan insanların depressiya riskinin gec duranlara nisbətən 23 faiz az olduğunu müəyyən ediblər.

Erkən oyanmaq depressiyadan qoruyur

Axşam saat 10-da yatıb səhər 6-da oyanan insanların "günə erkən başlayan insan" olduğunu deyən alimlər, yuxu vərdişlərinə təsir edən ümumilikdə 340 fərqli genetik variantın olduğuna da diqqət çəkirlər. Digər tərəfdən, alimlər bu insanların yuxu vərdişlərinə görə deyil, genetik meyillərinə görə depressiyaya meyilli olduqlarını vurğulayırlar. Mütəxəssislər deyirlər ki, bir saat tez yatmaq, bir saat erkən oyanmaq da depressiyaya qarşı faydalı ola bilər.

Depressiya bütün dünyada yüz milyon-

larla insana təsir edir. Ekspertlər pandemiya prosesində vəziyyətin daha da ciddiləşdiyini vurğulayırlar. Lakin pandemiya həm də iş və yuxu rejiminin dəyişməsinə də səbəb oldu.

Səhər tezdən oyanmağın faydaları say-sız-hesabsızdır. Günəşin doğuşuna şahid olmaq, səhərin sükutunu və sakitliyini hiss etmək, təmiz oksigen almaq, tıxacda qalmaq, günün qalan hissəsində aktiv olmaq... Min illərdir ki, bəşəriyyət olaraq günə başlamaq üçün orqanizminiz günəş şüaları ilə başlamağa və günəş batdıqda yuxuya getməyə proqramlaşdırılıb.

"Chronobiology International" elmi jurnalının araşdırmasına görə, gecə gec yatanların sağlamlıq problemləri daha çoxdur. Səhər tezdən yeyilən səhər yeməyi bütün gün yediklərimizi nizamlayır və sağlam qidalanmamıza şərait yaradır.

Araşdırma nəticələrinə görə axşam gec yatan və səhər gec oyananlar daha çox yemək yeyirlər. Səhər yeməyi yemədikləri, fast-food istehlakına daha açıq olduqları üçün çəki problemi yaşama riski erkən oyananlara nisbətən daha yüksəkdir. Xüsusi bir yuxu rejiminiz yoxdursa, buna nail olmağın ən asan yolu səhər tezdən oyanmağın yollarını axtarmaqdır. Erkən və həmişə eyni vaxtda oyandığınız zaman, orqanizminiz buna asanlıqla vermişdir və müəyyən bir ritm

Qismətimizi dəyişə bilərik?

"Qismət" anlayışı cəmiyyətdə çox geniş yayılıb. Bəzən insanlar həyatlarında baş verən hər şeyi qismətə bağlayır, sanki öz seçimlərinin, qərarlarının heç bir rolu yoxmuş kimi davranırlar. Bəs əslində qismət nədir? Qismət dəyişə bilərmi?". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında psixoloq Zeynəb Eyyubova deyib. Zeynəb Eyyubova sözlərinə belə davam edib: "Psixoloji baxımdan qismət - insanın həyatında baş verən hadisələrin öz iradəsindən asılı olmadan formalaşdığına inanmasıdır. Bu, bəzi hallarda insanlara təsəlli versə də, əgər insan hər şeyi yalnız "qismət belə imiş" deyərək qəbul edərsə, bu onun passivləşməsinə, məsuliyyətdən qaçmasına və dəyişmək üçün addım atmamasına səbəb ola bilər.

Qismət və iradə

İslam dinində də "qədr" və "iradə" məsələsi çox incə şəkildə izah olunur. Qurani-Kərimdə insanın öz əməli ilə taleyini dəyişə biləcəyinə dair ayələr var: "Həqiqətən, bir qövmlə öz hallarını dəyişmə-

dikcə, Allah da onların hallarını dəyişməz." (Rad surəsi, 11-ci ayə)

Bu ayə bizə göstərir ki, insanın öz seçimləri, çalışması, davranışları onun gələcəyinə birbaşa təsir edir. Yəni biz öz səylərimizlə həyatımızı dəyişə, "qismətimizi" formalaşdırma bilərik.

Psixoloji baxımdan necə dəyişə bilərik?

Əgər insan daim "Mənim bəxtim belə gətirdi", "Onsuz da alınmayacaq" kimi düşünsə, bu onun özünü inkişaf etdirməsinə əngəl törədir. Psixologiyada buna öyrənilmiş acizlik deyilir. İnsan təkrar uğursuzluq yaşadığında, bir müddət sonra çalışmaqdan da imtina edir. Halbuki, dəyişiklik üçün ilk addım inanandır: "Mən bacararam!"

Qismət və seçimlərimiz

Hər bir insanın qarşısına fərsətlər çıxır. O fərsətlərdən istifadə etmək və ya etməmək bizim seçimimizdir. Əgər hər şeyi tələyin üstünə atsaq, o zaman öz məsuliyyətimizi inkar etmiş olarıq. Halbuki, psixoloji sağlamlıq insanın öz həyatının sükanını əlinə alması ilə başlayır. Qismət, bəlkə də, qarşımıza çıxan yollar ola bilər. Amma o yolda necə addımlayacağımız — bizim seçimimizdir. Unutmayaq: seçimlərimiz tələyimizi formalaşdırır. Əgər dəyişmək istəyiriksə, özümüzdən başlamalıyıq. Qismət gözlənilmir - qismət qurulur".

Ayşən Vəli

Türk birliyi dağıdıcı müxalifəti narahat edir

Hər zaman belə olub, xalqın, dövlətin maraqlarından pafoslu danışanlar, uca səsle bağırıqlar, realıqda boşboğazlardan bir şey olmadıqları üzə çıxır. Məlum olur ki, əslində sözde milli mənafeyindən danışanlar əməli fəaliyyətlərində dövlət maraqlarına qarşıdılar. Uzağa getmədən Azərbaycanın dağıdıcı müxalifətinin fəaliyyətinə nəzər yetirilsə, hər şey gün kimi aydın olar.

O mənada ki, Əli Kərimli, Cəmil Həsəni və digərləri daim Turan birliyindən və digərləri daim uzaq hədəf, maraqlara hesablanan populist fikirlərlə çıxışlar etsələr də, realıqda Avropanın və ABŞ-ın maraqlarına xidmət ediblər. Bununla bağlı çoxsaylı faktlar və sübutlar da mövcuddur. Ona görə də, Əli Kərimli, Cəmil Həsəni kimilərin danışdıqları boş qazanı danqılatmaqdan başqa bir şey hesab olunmur. Yalançıların və boşboğazların siyahısını dərc etmək mümkün olsa, heç şübhəsiz ki, AXCP sədri Əli Kərimli, Milli Şuranın rəhbəri Cəmil Həsəni və digərləri ilk sıra da yer alırlar. Ümumiyyətlə faktlara istinadən demək olar ki, bu məxluqlar siyasət bulağından su içməyə başladığı ilk gündən indiyə qədər on minlərlə yalanlar danışmışlar, özlərindən mənasız ideya və təkliflər uydurub, internet TV-lərdə səsləndiriblər. Bir dəfə də olsun ciddi, əsaslandırılmış fikir ortaya qoya bilməyiblər. Bu da ondan irəli gəlir ki, savadsızdırlar, bacarıq baxımından kasadırlar. Həm də maliyyə baxımından müəyyən xarici qüvvələrdən asılı durumdadırlar. Məhz xarici məkrli dairələrin istək və tələblərinə əsasən Əli Kərimli, Cəmil Həsəni və digərləri yalan, şər və böhtan xarakterli fikirləri dövrüyə buraxmalarına təhrik edirlər. Bəlkə də müstəqil olsalar ictimai maraqlara yaxın mövqe səsləndirməyə cəhd edərlər. Lakin özlərinin də etiraf etdikləri (Cəmil Həsəni müsahibələrinin birində hər ay SOROS Fondundan 200 ABŞ dolları aldığı kimi xarici qüvvələrinin təsiri altındadırlar. Elə durumdadırlar ki, bəzən öz məsələlərinə və əqidələrinə xəyanət yolu tuturlar. Misal üçün, Əli Kərimli "Yurd" yara-

nan zaman özünü Turan birliyinin "əsgəri" olaraq təqdim edir, böyük Azərbaycan quruluşunda ən fəal təəssübkeşlərdən biri olduğunu nümayiş etdirməyə çalışır. Hətta Xəqani 33-də olduqları zaman tez-tez "BAP"-ın iclaslarını keçirib, boşğazdan yuxarı da olsa populist fikirlər söyləyirdi. Elə ki AXCP sədrliyi kreslosunu zəbt edib, ABŞ-ın və Avropanın qaranlıq dairələri ilə qrant almaq üçün iş birliyinə getdi, bütün "böyük ideyalar"ından imtina etdi. Necə deyirlər, oldu Qərbperəst. O gündən bu günə qədər ABŞ-ın və Avropanın müəyyən dairələrinin Bakıdakı sözcüsü olaraq çıxış edir.

AXCP-nin parçalanmasının kökündə Turan birliyindən imtina edilməsi oldu

Diqqətçəkən məqam ondan ibarətdir ki, Əli Kərimlinin cibləri xaricdən alınan pullar hesabına dolduqca Böyük Azərbaycan ideyasından və Turan birliyindən imtina etməsi nəticədə AXCP daxilində narazılıqlarına genişlənməsinə gətirib çıxardı. Az sonra AXCP bir neçə yerə parçalandı ki, onun da acı nəticələrini hələ də partiya yaşamaqdadır. Partiyada mənasız yerə var-gəl edənlər də Ə.Kərimlinin zəhərli təbliğatında qurtula bilməyənlərdir. O şəxslərdir ki, sədr müavini Seymur Həzinin təmsalında "PKK" lideri Abdulla Ocalanın yaxın tərəfdarı Səlahəddin Demirtaja biət edilir. Fuad Qəhrəmanlı Vardan kimi terrorçunu müdafiə edir.

Ə.Kərimlinin özü fars-molla rejimin əmmaməli mollalarının əlini öpən Tale Bağırzadəyə haqq qazandırır. Bütün bu kimi faktlar artıq Ə.Kərimlinin və trollarının Turan ideyasından, böyük Azərbaycan məfkurəsindən imtina edildiklərini göstərir. Hazırda İsveçrədə yaşayan, keçmiş müsavətçi Elbəyi Həsəni haqlı olaraq Ə.Kərimlini və ətrafında olanları yanlış yol tutmaqda günahlandırır: "AXCP Azərbaycanın gələcəyini necə görür? Bu partiyanın funksionerlərinin bəyanatlarından, müsahibələrindən mən belə başa düşürəm ki, AXCP Türk Dünyasına yox, daha çox Qərbə inteqrasiyaya meyillidir. Yeni Azərbaycan Türk Dünyasının yox, məhz Qərbin bir parçası olmalıdır".

E.Həsəni haqlı, əsaslı suallarla çıxış edir. Cəbhəçiləri dolayısı ilə Qərbin maraqlı dairələrinin sifarişi əsasında Türkiyə hakimiyyətinin siyasətini bəyənmemək də ittiham edir: "Bizim demokratlar nədən Türk Dünyasını bəyənirlər? Axı AXC yarandığı gündən daima Türk Birliyinə çağırış edib. Mərhum Əbülfəz Elçibəy təpədən-dırnağa türk millətçisi idi. Özünü Atatürkün əsgəri hesab edirdi. Nədən AXCP belə bir ideoloji transformasiyaya məruz qalıb? Məncə, səbəb çox sadədir. AXCP zənn edir ki, onlar yalnız Amerikanın, bütövlükdə isə Rusiyanın təbiri ilə desək kollektiv Qərbin dəstəyi ilə iqtidara gələ bilirlər. Ona görə

də Qərbdən bərk yapışıblar. Əminəm ki, iqtidar Türk Dünyasına bu qədər önəm verməse idi, AXCP Qərbə bu qədər meyil göstərməzdi. Yeni siyasi çıxışları naminə belə bir yol tutublar".

Satqınlıq Əli Kərimlinin siyasi məhvini tezləşdirəcək

Təbii ki, Əli Kərimlinin, Cəmil Həsənlərinin böyük ideyalarından imtina edib, Qərbə yönəlik siyasət aparmaları onların ətraflarının seyrəlməsi ilə yanaşı cəmiyyət tərəfindən də sərt şəkildə tənqid olunurlar. Çünki Ə.Kərimli və ətrafında olanlar maddi və mənəvi dəstək almaq üçün bütün varlıqları ilə Qərbə sığınmışlar. Lakin bir sual yaranır, bu gün əqidələrini dəyişdiklərinə görə, az da olsa xəcalət çəkirlərmi? Utanırlarmı ki, bütün türkdilli xalqlar vahid bayraq altında birləşməyə can atdıqları bir vaxtda onlar Qərbə meyillənirlər? Bu məqamda bir sıra məsələlərə də aydınlıq gətirilir. Məlum olur ki, nədən Ə.Kərimli, C.Həsəni və digərləri fars-molla rejiminin işgəncə maşını altında əzilen güneyli soydaşlarımızın haqq və hüquqlarının müdafiəsində fikir bildirmirlər. Niyə bir dəfə də olsun güneyli soydaşlarımızın zindanlar da çürümələrindən, küçələrdə dar ağaclarından asılmalarından, uşaqların polis zorakılığı nəticəsində öldürülməsindən danışmırlar? Cavablar aydındır: Qərbin məkrli dairələri belə istəyirlər. Qrant ayıran fondlar yalnız ox işarələrini tuşladığı ərazilərdən və məsələlərdən söylənməlidirlər. Əsasən də Azərbaycanın daxili uğurlarına, beynəlxalq nailiyyətlərinə kölgə salmağa cəhd göstərməlidirlər. Buna da çalışırlar. Lakin istəkləri uğursuzluğa düçar olur. Çünki yuxarıda qeyd etdiyim kimi, yeddindən yetmiş yeddiyə qədər Azərbaycanda hər bir kəs Ə.Kərimlinin, C.Həsənlərinin və digərlərinin satqın və xəyanətkarlardan ibarət bir yığnağı olduğunu bilir. Ona görə də, onların Azərbaycanla bağlı boşboğazlıqlarına əhəmiyyət vermirlər.

İLHAM ƏLİYEV

İctimai yerlərdə etik davranış qaydaları necə olmalıdır?

Cəmiyyətdə bir insanın sadəcə özünü deyil, digərlərini də düşünməsi kimi bəzi normalar vardır. İctimai nəqliyyatdan tutmuş teatr və restoranlara qədər bir çox ictimai yerlərdə bir sıra qaydalar davranışlarımızı müəyyən edir. İctimai yerlərdə şit hərəkətlər, ucadan mahnı oxutmaq, dar keçidlərdə yolu kəsərək söhbətləşmək və ya zarafatçıya süpürləşmək, ucadan danışmaq, hara gəldi zibil atmaq, avtobusda sürücü ilə söyüşmək qeyri-etik davranış qaydalarıdır. SİA şəhər sakinlərindən ictimai yerlərdə özünü apara bilməyən insanlara necə münasibət göstərdikləri ilə bağlı sorğu keçirib.

Şəhər sakini Nərimin Məmmədli: "Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetin tələbəsiyəm. Fikrimcə, ictimai ərazilərdə insanları narahat edəcək şəkildə yüksək səs, yaxud da şit zarafatlar etmək insanın öz tərbiyəsindən irəli gəlir. Bunlara nə qədər cəza, başqa bir şey tətbiq olunsada, düzəlməyəcək. Çünki bu, insanın içindən gələn şeydir. Düşünürəm ki, ailələr evləndən övladlarına tərbiyəni düzgün verməlidir".

Şəhər sakini Akif Azaloğlu: "Bu hərəkətlər kimə lazımdır? Olmaz etmək. Televiziya, radio vasitəsilə mütemadi işlər aparmaqla qarşısını almaq olar. Zamanla olan işdir. Birdən-birə düzəlməz. Tərbiyə məktəbdən, ailədən başlamalıdır. Qanında varsa, düzələcək, yoxdursa, düzəlməyəcək".

Şəhər sakini Nicat Ağayev: "Tədbir görülməlidir. Çünki birinci, gərək insanın özünə hörməti olsun. Nə qədər etik

davranışlarımızı qorusaq, bir o qədər yaxşı olar. Əvvəl özünə hörmət etməlidir ki, sonra qarşısındakı insana hörmət etsin. Məsələt xeyir etməz, gərək insanın qabında olsun".

Şəhər sakini Vüsalə Abbasova: "Əlbəttə ki, nə mənəm, nə də başqasının qeyri-etik hərəkət edən insanlardan xoşu gəlməz. Ən azı etik cəhətdən düzgün deyil. Kobudluqdur, xoşagəlməz deyil. Qarşıda olan insanlara da narahatlıq törədir. Böyüklərə məsləhət verməyə çalışsaq, bizi borclu çıxardar. Ona görə əsəbləşməyə dəymir. Hər kəs özü başa düşməlidir ki, ictimai yerdə necə hərəkət etmək lazımdır".

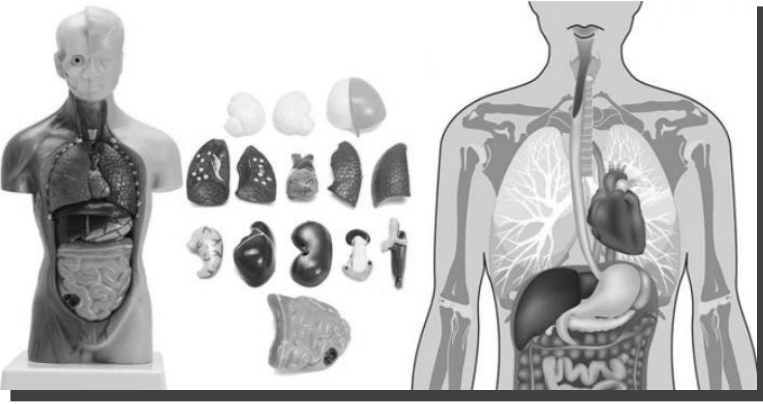
Şəhər sakini Eldar Hacıyev: "Qeyri-etik hərəkətlərə çox pis münasibətim var. Bu dəqiqə cavanların çoxunda tərbiyə yoxdur. Əvvəllər bizim dövrə tərbiyə bağcadan başlayırdı. Cəmiyyət onu tərbiyə edirdi. İndi kiməsə söz deməyə qorxursan. Bu yaxınlarda başıma gəlib. Metroda pilləkənlə qalxırdım, gördüm ki, bir qadın ağır zənbillə çıxır. İki cavab oğlan gedirdi, dedim ki, qadına kömək edin. Tələdiklərini deyib getdilər. Mənim də ayağım xəstədir, məcbur oldum, mən qaldırdım. Sonra bir saat ayağım ağrıdı. Bilmişəm ki, məktəbdə, yoxsa ailədə tərbiyə yoxdur. Açıq deyim ki, gücümüz çatmır, ancaq öz evimiz daxilində ailəmizi tərbiyə edirik. Ümidlə yaşayaq ki, bizdə də olacaq. Çünki biz buna layiq xalqıq. Mən dünyada çox yerə səyahət etmişəm. Müqayisə edəndə yenə də bizdə o tərbiyə var. Başqa yerdə kiməsə yer versən, sənə pis baxırlar".

Şəhər sakini Miruğur Əlili: "Bu insanlara qarşı elə də böyük fikrim yoxdur. Amma hər şey ailədən, mədəniyyətdən

gəlir. Uşaq da valideyndən öyrənir. Uşaq görür ki, valideyn nə edir, o da eynisini təkrar edir. Bu insanlara qarşı tədbir görmək çətindir. Mən olsam, tədbir görərəm. Əslində qayda-qanunlar qoyaram. Məsələn, cərimə edərim. Avtobus, metroda yazdıraram ki, yüksək səsle danışmaq olmaz, qocalara, hamilə qadınlara yer verin. Etməsələr, cərimə edərim".

Söylü Ağazadə

(XIX YAZI)

(əvvəli ötən saylarımızda)

Bu seriyadan olan keçən yazımızda insanın doğulmasından sonra formalaşması, orqanizmdəki hüceyrələrin funksiyası və DNT kodlarının möhtəşəmiyyəti haqda danışmışdıq. Bu hissədə isə insan orqanizmindəki digər möcüzələrdən danışacağıq.

İnsan bədənində hüceyrələr və hormonlar arasında böyük bir harmoniya var. Bədən hormonları tanıyır və onların daşıdığı məlumatları dərhal oxuyur. Hormonlar bədənə nə vaxt və hara girecəyini və hansı təsir göstərəcəyini çox yaxşı bilir. Həm qadınlarda, həm də kişilərdə eyni hormonlar ifraz olunsa da, hormonların təsiri hər iki cinsdə tamamilə fərqlidir. Məsələn, FSH (follikül stimullaşdırıcı) hormonu qadınlarda yumurtanın əmələ gəlməsinə səbəb olan hormondur. Kişilərdə eyni hormon sperma əmələ gəlməsini təmin edir.

Kişi orqanizmində hormon ifraz olunanda bu hüceyrələrin kişiye aid olduğunu anlayır və buna uyğun dəyişikliklər edir. Məsələn, bu hormon kişi orqanizmində əzələliliyə, daha dərin səsə və saqqalların uzanmasına səbəb olur.

Əzələnin işləməsi üçün beynindən və ya onurğa beynindən bir əmr lazımdır. Bu əmr əslində sinir sistemi vasitəsilə ötürülən elektrik signalıdır. Ürəyin quruluşu tamamilə əzələ toxumasından ibarət olduğu üçün dəqiqədə təxminən 70 dəfə döyünən ürəyə elektrik stimullaşdırılması tətbiq edilməlidir. Ancaq bütün sinir əlaqələri kəsilsən və bədənə çıxarılan ürək bir müddət döyünməyə davam edir. Bədənə ayrılan ürək bu enerjini haradan alır?

Sözügedən vəziyyəti araşdıran alimlər çox təəccüblü bir vəziyyətlə qarşılaşdılar. Ürəyin içərisində öz elektrikini istehsal edən ətdən hazırlanmış bir generator var idi.

Ürək sadəcə bir mikro generator deyil, bir-biri ilə əlaqəli çoxlu əlaqələri olan proqramlaşdırılmış və sisteməlik elektron sxemlər dəsti sayəsində işləyir. Bu elektron idarəetmə sistemi böyrəklərdən beynə, damarlardan hormonal vəzlərə qədər bir çox faktorla əməkdaşlıq edir.

Son elmi araşdırmalarda ürəyin sadəcə qanı damarlara ötürən motor olmadığı aydın oldu. Ürəkdə 2-ci beyin yerləşir və bir çox fəaliyyətlərə qərarı o verir. Bu mexanizmin necə işlədiyini hələlik sonadək məlum deyil.

Noxud boyda hipofiz vəzi hormonların idarəedicisi və tənzimləyicisidir. Beynin "hipotalamus" adlanan hissəsinin nəzarəti altında işləyir. Kiçik bir ət parçası kimi görünən hipofiz vəzi hipotalamusdan aldığı məlumatlar sayəsində sizin hansı şəraitdə nəyə ehtiyacınız olduğunu, bu ehtiyacı ödəmək üçün hansı hüceyrələrin, hansı

orqanların işləməsi lazım olduğunu, bu hüceyrələrin kimyəvi mexanizmlərini və fiziki quruluşlarını, istehsal edilməsi lazım olan məhsulları, istehsalın nə vaxt dayandırılması lazım olduğunu bilir. Bundan əlavə, xüsusi rabitə sistemi sayəsində bu ehtiyacları təmin etmək üçün lazımı yerlərə bütün sifarişləri verir.

Orqanizmin koordinasiya hərəketi isə başqa bir möcüzədir. Koordinasiyalı hərəketi yerinə yetirmək üçün ilk növbədə həmin hərəkətə aid olan bədən orqanlarının mövqələrini və onların bir-biri ilə əlaqəsi haqda məlumatlar beynə ötürülür. Gözlərdən, daxili qulaqdakı tarazlıq mexanizmindən, əzələlərdən, oynaqlardan və dəridən. Hər saniyə milyardlarla məlumat işlənir, qiymətləndirilir və buna uyğun olaraq yeni qərarlar qəbul edilir.

İnsan öz bədənində baş verən proseslərin başgicəlləndirici sürətinin fərqi belə deyil. Sadəcə hərəket edir, gülür, danışır, qaçır, yeyir, düşünür. Bu əməliyyatları yerinə yetirmək üçün orqanizmdə necə mürəkkəb bir mexanizmin dəyişikliyi işlədiyi haqda onun heç bir məlumatı yoxdur. Məsələn, sadəcə bir təbəssüm belə 17 əzələnin eyni vaxtda işləməsinə tələb edir. Bu əzələlərdən biri işləmirsə və ya düzgün işləmirsə, üz ifadəsi tamamilə dəyişir. Gözmək üçün ayaq, ayaq, omba, qasıq və kürəkdə 54 ayrı əzələ əhənglə işləməlidir.

Əzələlərin və oynaqların içərisində bədənə mövcud vəziyyəti haqqında məlumat verən milyardlarla kiçik, mikroskopik sensorlar var. Bu sensorlardan gələn mesajlar mərkəzi sinir sistemində çatır və burada edilən qiymətləndirmə əsasında əzələlərə yeni əmrlər göndərilir.

Orqanizmdə ən möhtəşəm orqan beynidir. Beyinlə bağlı milyardlarla araşdırmalar aparılsa da onu sonadək öyrənmək mümkün olmayıb. 1 saniyə rəzində beynin əməliyyat prosessorunda gedən əməliyyatların sayı dünyanın ən güclü superkompyuterindəki əməliyyat sayından milyon dəfələrlə çoxdur.

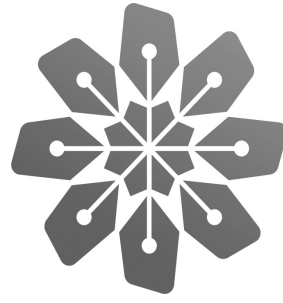
İnsan beynində eyni vaxtda bir çox işi yerinə yetirə bilən sistem var. Məsələn, insan beynindəki qüsursuz quruluş sayəsində eyni anda avtomobil idarə edə, müxtəlif funksiyaların parametrlərini tənzimləyə və sükani asanlıqla idarə edə bilir. Eyni zamanda qaz və əyləc pedalının ayaqları ilə idarə edə bilir və radioya qulaq asarkən deyilənləri də tam başa düşə bilir. Bir sözlə, insan beyninin fəvqəladə tutumu sayəsində eyni anda bir çox işi görə bilir. Bu harmoniyanı təmin edən isə beynindəki sinir hüceyrələri arasındakı əlaqələrdir.

Beyindəki qüsursuz sistemi meydana gətirən ən əhəmiyyətli elementlərdən biri də sayı 100 milyard civarında olan sinir hüceyrələri və bu hüceyrələr arasında əlaqəni təmin edən 100 trilyon əlaqədir. 100 trilyon çox böyük rəqəmdir.

Biokimya professoru Maykl Denton bu rəqəmin böyüklüyünü belə ifadə edir:

"Əlbəttə, 100 trilyon bizim qavrayışımızdan kənar bir rəqəmdir. Təsəvvür edin ki, Amerikanın yarısı böyüklüyündə bir torpaq var. Əgər bütün bu ərazinin ağaclarla örtüldüyünü və hər ağacın 10.000 yarpaq olduğunu fərz etsək, bütün bu ərazidə yarpaqların sayı beynimizdəki əlaqə sayına yaxın olacaqdır".

Beyin eyni zamanda görmə,

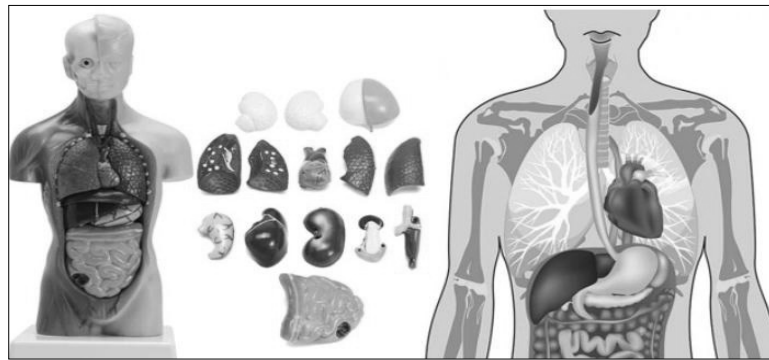

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

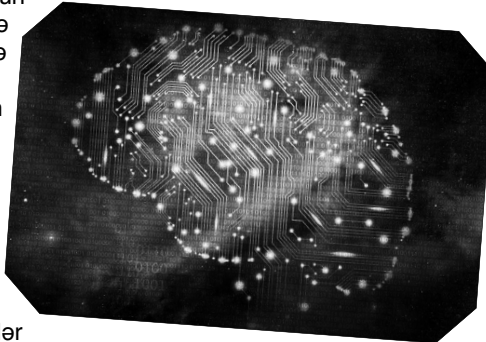
Yaradılışın sirri harada gizlənir

İnsan orqanizmində yaradılmış möhtəşəm mexanizm və baş verən möcüzələr

əşitmə, iybilmə, dadbilmə, toxuma zamanı elektrik signalı formasında qəbul edir və onların kodlaşdırılmasını oxuyaraq nə olduğunu, necə olduğunu dəqiqliyi ilə dərk edir. Saysız hesabsız rənglərin, ətrlərin, dadların fərqi sadəcə eyni tipli elektrik impulslarının analizi sayəsində ayırd edə bilir. Və minlərlə fərqi ətri da yadda saxlaya bilir.

İnsan burnunda təxminən 1000

müxtəlif qoxu reseptoru var. İnsanlar 1000 fərqli reseptorun birlişmələri vasitəsilə 10.000-dən çox müxtəlif qoxunu qəbul edə bilirlər.

Bir çiçək qoxusunun kodları beyin həkk olunur. İkinci dəfə həmin çiçəyi qoxlayanda onun tanış bir qoxu olduğunu dərhal xatırlayırınsınız. Çünki həyatınızda bir dəfə də olsa nəyinsə iyni hiss edirsinizsə, o qoxu yaddaşıınızda öz yerini tutub. Toxunma hissi də mükəmməl qurulub. İnsan daima geyindiği, dərisi ilə təmasda olan paltarla təmasda olur. Lakin o, onları hər zaman hiss etmir. Bunun mühüm səbəbi var. Müəyyən bir müddətdən sonra insan dərisindəki reseptorlar dəri ilə təmasda olan maddələr haqqında beynə signal göndərməyi dayandırır. İnsan dərisi təmasda olduğu maddəyə alışır və zaman keçdikcə onunla bağlı hiss signallarını ötürməyi dayandırır.

Əgər bədənə bu "uyğunlaşma" mexanizmi olmasaydı, paltar daim bədənində hiss etmək əzabına çevrilir, toxunduğu başqa şeylərdən signal almaqda da çətinlik

çəkərdi.

Bədənəki ən vacib minerallardan olan və sinir sisteminin işləməsinə təmin edən kalsium və fosfor sümüklərdə toplanır. Kalsium bədənə sinir impulslarının ötürülməsini təmin edən çox vacib bir mineraldır. Bədənə ehtiyac duyduğu kalsiumun 99%-i sümüklər tərəfindən təmin edilir. Əslində, sümüklərdə kalsium və fosforla yanaşı, hüceyrələri oksigenlə təmin edən qırmızı qan hüceyrələrinin istehsalı da həyata keçirilir.

Bütün bunlarla yanaşı, insan bədənindəki bəzi sümüklərin özünəməxsus dizaynı və "elastikliyi" var. Məsələn, qabırğa qəfəsini meydana gətirən sümüklərin elastik xüsusiyyəti olduğu üçün insanlar rahat nəfəs ala bilirlər. Əks halda, nəfəs alarkən ağciyərlərin sümüklərlə sıxılması nəticəsində insan həyatı sona çatardı.

Hüceyrələr özləri istehsal etdikləri bəzi ferment və hormonlardan istifadə etmir, onları xarici mühitə göndərilir. Bunlardan o qədər uzaqda olan tamamilə fərqli hüceyrələr tərəfindən istifadə edilir ki, hüceyrə onları tanımır və heç vaxt bilməyəcək. Məsəfə o qədər uzaqdır ki, hüceyrənin böyüklüyünü nəzərə alsaq, onun istehsal etdiyi maddənin keçdiyi yolu ölçülərimizdə minlərlə kilometrə ifadə etmək olar. Hüceyrə çox diqqət və səylə istehsal etdiyi maddələrin harada və necə istifadə edildiyini bilmir. Amma bu bilinməyən məqsədlə, həyatı boyu istifadələri haqqında heç bir fikri olmadığı kompleks məhsullar istehsal etməyə davam edir.

Məsələn, beynin bir az altında yerləşən hipofiz vəzindəki hüceyrələr tərəfindən istehsal olunan xüsusi bir hormon böyrəklərin fəaliyyətini tənzimləyir. Hipofiz vəzindəki bir hüceyrə böyrəyin necə olduğunu və nəyə ehtiyacı olduğunu bilmir. Bəs o, böyrəyin quruluşuna tam uyğun xüsusiyyətlərə malik bir maddəni, heç tanımadığı və həyatında heç vaxt tanımayaca-

ğı bir orqanı necə istehsal edə bilər? Bu sualın yeganə cavabı, təbii ki, onun şüurlu şəkildə bu məqsədlə yaradıldığıdır.

Bədənəki trilyonlarla hüceyrə bir-biri ilə inanılmaz şəkildə əməkdaşlıq edir. Məsələn, bütün saç tellərinizin birlikdə böyüməsinin səbəbi baş dərinizin hüceyrələrinin harmoniyasından qaynaqlanır.

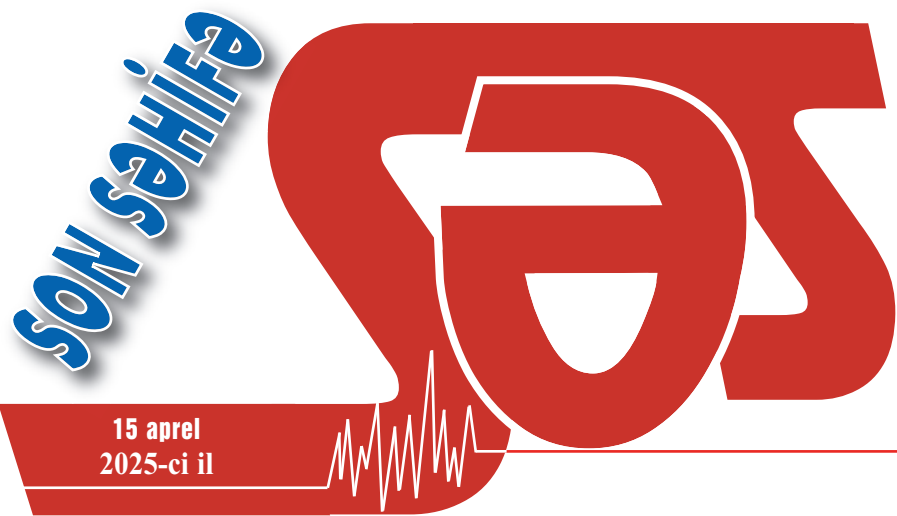
Bu həssas əlaqə hüceyrə membranında olan və digər hüceyrələrlə əlaqəni təmin edən xüsusi zülallar və çəngəl kimi uzanan zəncir sayəsində mümkün olur. Bu mexanizmlər insan hələ ana bətnində döl ikən formalaşmağa başlayır. Bölünmə zamanı bəzi hüceyrələr bilinməyən səbəblərdən birdən fərqli zülallar istehsal etməyə başlayır. Bu diferensial istehsal nəticəsində hüceyrələr arasında struktur fərqləri ortaya çıxır. Hüceyrə pərdəsi də bu dəyişiklikdən təsirlənir və onun xarici səthində qarmaqvari uzantılar əmələ gəlir. Bu uzantılar sayəsində yalnız öz növlərindən olan hüceyrələrə yapışa bilirlər. Beləliklə, milyardlarla oxşar hüceyrə bir araya gələrək orqanlar əmələ gətirir.

Bədənimiz elektrik enerjisi olmadan işləyə bilməz; Elektrik enerjisi hər birimizin yaşamaq, danışmaq, hərəket etmək və istədiyimizi edə bilmək üçün həyatı əhəmiyyət kəsb edir. Əks halda, insan ya iflic olacaq, ya da öləcək. Çünki elektrik enerjisi olmayanda bütün həyatı fəaliyyətlər dayanır. İnsanlar elektrikle əlaqə saxlaya bilən, elektrikle hərəket edən və elektrikle 5 duyğu orqanından istifadə edə bilən canlılardır. İnsan bunun fərqiəndə olmasa belə, dünyaya gəldiyi andan etibarən tamamilə elektrik enerjisindən asılı olan mexanizmlərlə görməyə, ətrafını tanımağa və inkişaf etməyə başlayır.

Buna görə də ürəyi dayanmış ölüm ayağında olan xəstəyə əvvəlcə elektrik şoku tətbiq olunur. Belə bir vəziyyətdə xəstənin sağlamlığına kömək edəcək heç bir dərman, vitamin və ya qida maddəsi verilmir. Bədəne fayda verəcək bir çox maddə olsa da, ürəyin işləməsi üçün ilk növbədə elektrik ehtiyacı var. Çünki orqanizmin elektrik sistemi hər hansı səbəbdən pozulduqda və ya canlandırmaq lazım gəldikdə elektrik enerjisini heç nə əvəz edə bilməz.

"O, sizi ən gözəl surətdə yaratdı və siz Onun hüzuruna qayıdacaqsınız" (Quna, Teğabun surəsi 3).

Ardı olacaq
Elçin Bayramlı

“Əgər alıcı krediti ödəməzsə, məsuliyyət yenə sizdə qalacaq”

Hüquqşünas mühüm məqamları açıqladı

“Kreditdə olan telefonu kredit bitməmiş kreditorun icazəsi olmadan satmaq hüquqa ziddir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında vəkil Turan Abdullazadə deyib. Onun sözlərinə görə, əgər telefon kredit müqaviləsində girov kimi göstərilibsə (xüsusilə, bank və ya rəsmi kredit təşkilatı ilə olan müqavilələrdə), o zaman kredit tam ödənmədən telefonu satmaq qanunsuz ola bilər. Bu halda telefon hüquqi baxımdan sizin deyil, kredit təşkilatının mülkiyyətində sayılır. Bəzi kredit təşkilatları kredit ödənilən müddət ərzində məhsulun satılmasına icazə verir, amma bunun üçün əvvəlcədən razılıq alınması tələb olunur.

Bundan başqa ikincil satışda alıcı üçün risk var – kredit ödənilmədiyi halda alıcının aldığı telefon blokla və ya geri alına bilər (IMEI bloklanması, xüsusilə rəsmi operatorlardan alınan telefonlarda mümkündür). Qanuni məsuliyyət sizdə qalır – Kredit sizin adınızadır və satdığınız halda belə, borcun ödənməsi sizdən tələb olunacaq. Əgər alıcı krediti ödəməzsə, məsuliyyət yenə sizdə qalacaq.

Bir çox hallarda bəzi şəxslər müxtəlif üsullarla, məsələn kredit kartları, nişə alqı-satqı yolu ilə bazarda xüsusilə yüksək qiyməti ilə seçilən brend telefonları əldə edir və sonradan bu telefonları hər hansı maneə olmadan özgeninkiləşdirib satırlar ki, bu da həm satıcı telefon şirkətlərinin, həm də sonradan telefonu əldə etmiş alıcıların hüquqlarının pozulması, onlara müxtəlif məbləğlərdə maddi zərər vurulması ilə nəticələnir”.

“Hər hansı məişət əşyasının, o cümlədən telefonun qiyməti müxtəlif kredit kartları vasitəsi ilə ödənilir. Bu halda bank tərəfin-

dən həmin telefonun qiyməti ödənilmədiyi halda, alıcının borcu telefon şirkətinə deyil, məhz banka yaranmış olur. Bu halda alıcı isə əşyaya mülkiyyət hüququnu əldə etmiş hesab olunur. Gələcəkdə borclu tərəfindən borc ödənilmədiyi halda bank ayırmış olduğu krediti standart kredit kimi qarşı tərəfdən məhkəmə, o cümlədən digər üsullarla tələb etməli olur. Digər formada isə telefon satış şirkətləri ilə alıcı arasında qeyri-şərtlə nişə alqı-satqı müqaviləsi bağlanılır ki, bu halda satış şirkəti mülkiyyət hüququnu özündə saxlayır. Borc ödənilmədiyi halda telefon-dan istifadəni IMEI kod vasitəsi ilə məhdudlaşdırı bilər” - deyir o, əlavə edib.

Söylü Ağazadə

Masallıda 14 yaşlı qız itkin düşüb

Masallıda itkin düşən 14 yaşlı qızın axtarışları aparılır. Masallıda 14 yaşlı Leylanın (ad şərtidir – red.) itkin düşməsi barədə polisə məlumat daxil olub. Leyla aprelin 12-də saat 20 radələrində rayonun Banbaşı kəndində babasına məxsus evdən çıxaraq naməlum istiqamətdə gedərək itkin düşüb.

Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin Lənkəran regional qrupundan bildirilib ki, Leylanın tapılması üçün polis əməkdaşları tərəfindən zəruri tədbirlər görülür.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bu ölkədə balıq ovu qadağan edildi

Monqolustan çoxalma dövründə olan balıq ehtiyatlarını qorumaq üçün balıq ovuna iki ay yarım qadağa qoyub. Bu barədə ölkənin Ekologiya Polis İdarəsi məlumat yayıb. Bildirilir ki, balıq ovuna qadağa iyunun 15-dək qüvvədə olacaq. Balıq ovu qaydalarını pozan vətəndaşlar təxminən 85 dollar, hüquqi şəxslər isə 848 dollar məbləğində cərimələnəcək.

ELAN

Bank “BTB” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Səhmdarlarının illik ümumi yığıncağı 30.05.2025-ci il tarixində saat 11:00-da Bankın Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Yusif Səfərov, 27 ünvanında yerləşən Baş ofisində keçiriləcəkdir. Səhmdarlar yığıncağın gündəliyi ilə Bankın Baş ofisində tanış ola bilərlər.

Baş redaktor: Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.
Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az
“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2700